

Kultura kroz oko medija

-izveštaj monitoringa emisija iz kulture u
vojvođanskim medijima-

Izdavač

Novosadska novinarska škola

Daničićeva 3

21000 Novi Sad

Srbija

tel/fax: 021/42-41-64

www.novinarska-skola.org.rs

office@novinarska-skola.org.rs

www.facebook.com/novosadska.novinarskaskola

„Kultura kroz oko medija- izveštaj monitoringa emisija iz kulture u vojvodanskim medijima“

Autori:

prof.dr Dubravka Valić Nedeljković, Kristina Koprivica, Marina Grnja, Norbert Šinković, prof. dr Laura Spariosu, Miroslav Keveždi, Vladimira Dorčova

Ova Publikacija realizovana je uz finansijsku pomoć i podršku Pokrajinskog sekretarijata za kulturu i javno informisanje. Izneti stavovi pripadaju isključivo autorima i ne moraju predstavljati zvaničan stav donatora.

© Sva prava zadržava izdavač.

Za svako korišćenje, umnožavanje i stavljanje u promet dela teksta ili teksta u celini potrebna je saglasnost Novosadska novinarske škole.

Sadržaj

<i>Polazište</i>	<i>3</i>
<i>IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJA O KULTURI NA SRPSKOM JEZIKU.....</i>	<i>6</i>
<i>IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJE „SPEKTAR“ RADIO NOVOG SADA.....</i>	<i>6</i>
<i>IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJE „FOLDER KULTURA“ RADIO-TELEVIZIJE VOJVODINE.....</i>	<i>13</i>
<i>IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJA O KULTURI NA MAĐARSKOM JEZIKU.....</i>	<i>20</i>
<i>IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJA O KULTURI NA RUMUNSKOM JEZIKU</i>	<i>28</i>
<i>IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJA O KULTURI NA RUMUNSKOM JEZIKU</i>	<i>33</i>
<i>IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJA O KULTURI NA SLOVAČKOM JEZIKU</i>	<i>49</i>

Polazište

Prof. dr Dubravka Valić Nedeljković

Zakonom o radiodifuziji iz 2002. godine, koji je još uvek na snazi, definisani su u poglavlju IV OPŠTI PROGRAMSKI STANDARDI i Opšte obaveze emitera u odnosu na programske sadržaje u Članu 68. u kojem se precizira da su svi emiteri u oblasti svoje programske koncepcije dužni da „doprinosu podizanju opšteg kulturnog i saznanog nivoa građana“. Takođe i u poglavlju V JAVNI RADIODIFUZNI SERVIS u Članu 77. navodi se da programi koji se proizvode i emituju u okviru javnog radiodifuznog servisa „od opšteg su interesa“.

Oni „obuhvataju programe informativnog, kulturnog, umetničkog, obrazovnog, verskog, naučnog, dečjeg, zabavnog, sportskog i drugih sadržaja, kojima se obezbeđuje zadovoljavanje potreba građana i drugih subjekata i ostvarivanje njihovih prava u oblasti radiodifuzije“. Takođe programom javnih servisa „mora da se obezbedi raznovrsnost i izbalansiranost (međusobna usklađenost ili usaglašenost) sadržaja kojima se podržavaju demokratske vrednosti savremenog društva, a naročito poštovanje ljudskih prava i kulturnog, nacionalnog, etničkog i političkog pluralizma ideja i mišljenja“. Imajući navedeno u vidu monitoring tim Novosadske novinarske škole kontinuirano od 2006. godine prati produkciju i emitovanje pre svega programa javnog servisa Vojvodine na pet jezika (srpski, mađarski, slovački, rusinski, rumunski i romski) a potom i ostalih lokalnih i regionalnih radija i televizija kao i štampanih medija na većinskom i jezicima manjina.

U 2013. godini uz podršku Pokrajinskog sekretarijata za kulturu i javno informisanje monitorovani su sadržaji iz kulture na javnom servisu ali i nekoliko višejezičnih radija koji emituju na teritoriji Vojvodine.

Korpus je obuhvatio pregled emisija iz kulture, monitoring prototipičnih emisija kao i dubinske intervju sa urednicima emisija iz kulture.

Rezultati prethodnih istraživanja Novosadske novinarske škole iz 2009. godine pod nazivom „Medijski skener“, pokazuju da je zastupljenost kulturno-umetničkog programa na Radio-televiziji Vojvodine veća u odnosu na druge posmatrane programe. Oba kanala pokrajinskog javnog servisa obogaćuju programsku ponudu u kategoriji obrazovnog i dečijeg, a naročito kulturno-umetničkog programa (9,6% RTV1, tj. 7,8% RTV 2).

U najkraćem, rezultati ukazuju na to da je javni servis Vojvodine uprkos teškoćama ipak uspeo da zadovolji barem delimično komunikativne potrebe građana Vojvodine kada su kulturni sadržaji u pitanju.

U 2013. analiziran je deo kulturno-umetničkog programa Radija Novog Sada na srpskom jeziku. Zaključak je da, iako u teškoj ekonomskoj situaciji, ovaj medij opravdano nosi naziv javnog servisa Vojvodine. Ne mali procenat (čak 13% od celokupnog programa) posvećen je kulturi i sadržajima iz kulture. Problem koji se može pripisati trenutnoj ekonomskoj situaciji ovog medija je i geografska pokrivenost - svi analizirani prilozi se odnose na Novi Sad. Savet za bolju praksu u budućnosti bio bi rad na proširenju dopisničke mreže i uključivanju i ostalih većih (za početak) gradova pokrajine.

Nakon analize dela kulturno-umetničkog televizijskog programa javnog servisa Vojvodine na srpskom jeziku, zaključuje se da, iako je u teškoj situaciji, redakcija emisije „Folder kultura“ i dalje ima motivaciju da usavršava svoj program. Posebnu akcent stavlja se na raznovrsne sadržaje i profesionalan i originalan vizuelni identitet emisije. Iako emisija zadovoljava kriterijum aktuelnosti, teme kojima se bavi „Folder kulture“ zaobilaze srž problema iz kulture, ne razvija se dijalog i izbegava bavljenje kulturnom politikom kao početkom problema iz kulture kod nas.

Analizirane emisije iz kulture emitovane u programu na mađarskom jeziku radija i televizije javnog servisa ali i lokalnih emitera pokazuju da, iako su mediji u teškoj ekonomskoj i samim tim i kadrovskoj poziciji redakcije kulture još imaju kreativnu snagu da stvore nove formate za prezentaciju kulturnih sadržaja. To posebno potvrđuje Radio Novi Sad, koji neguje složene forme, ali i Radio Subotica koja na kreativan način formira prezentaciju kulturnih sadržaja.

Zabrinjavajuća je činjenica da urednici nisu pokušali da prošire granice shvatanja kulture i da stvore „žive veze“ sa drugim delovima društvenog života. U skladu sa ovom konstatacijom je i činjenica da nema debate o kulturi, o njenoj ulozi u društvu.

Tradicionalno shvatanje kulture po njenim granama (književnost, film, pozorište, muzika, likovna umetnost, arhitektura, ples, itd.) daje „sterilnu“ sliku o njoj. Eksperimentalni poduhvati nisu dobili mesta u emisijama u posmatranom periodu.

„Ponuda“ specijalizovanih emisija iz kulture na rumunskom jeziku je siromašna – postoje samo dve emisije, obe se emituju na Radiju Novi Sad. TV emisija sa ovom tematikom nema ni u TV programu na rumunskom jeziku Javnog medijskog servisa Vojvodine, ni u programu regionalnih radio i TV stanica koje emituju program na rumunskom jeziku, premda se prilozi sa kulturnom tematikom emituju u emisijama kolažnog tipa.

Kada je reč o analiziranim emisijama, zapažamo da su u emisijama *TV magazin* i *Kaleidoskop* emitovani prilozi u kojima se izveštava o kulturnim dešavanjima vezanih za rumunsku nacionalnu zajednicu. Sa druge strane, u emisiji *Kulturni brojevanik* emitovani su prilozi koji „prevazilaze“ okvire rumunskog živilja u Vojvodini i koji se bave ne samo aktuelnim kulturnim dešavanjima u Srbiji, već i u matičnoj zemlji, Rumuniji, a ističemo i prisustvo multikulturalizma.

Emisiju „Kulturna panorama“ na rusinskom jeziku analizirali smo u toku 2007. godine i ponovo sada, šest godina kasnije. Veliki broj novinara je iz rusinske redakcije u međuvremenu otišao u penziju, što je izgleda ostavilo veću količinu radijskog vremena slabije pokrivenom. Primer za ovo je učešće muzičkih numera u emisiji: 2007. godine bilo ih je 25%, a danas ih ima 42%. S druge strane mnogo manje vremena odlazi na objave, najave i špice (nekad 9%, a sada tek 90 sekundi – oko 2%).

Slovačka nacionalna manjina svoje pravo na informisanje na maternjem jeziku u okviru pokrajinskog javnog servisa realizuje od samih početaka Radija Novi Sad i Televizije Novi Sad. Iz izveštaja o kulturi na programu javnog servisa na slovačkom jeziku izdvajamo zapažanje monitora da na relaciji mejnstrim i alternativna kultura, pokrajinski javni servis kada informiše na slovačkom, uglavnom informiše o „opšteprihvaćenoj“ kulturi, u monitorovanom slučaju čak 100%.

Iako se najčešće ističe da Vojvođani „žive“ multikulturalnost, ona baš nije prisutna u višejezičnom javnom servisu građana – tek u nepunih 40% sadržaja iz kulture na slovačkom jeziku se ova pojava nagoveštava, ali ni u jednom prilogu nije dobila svoj pravi izraz.

I na kraju podsetimo na zaključke monitoringa centralnih informativnih emisija javnog servisa Vojvodine – bloka kultura od pre dve godine i uočićemo da se nije mnogo šta suštinski promenilo iako je ovoga puta, dakle 2013. godine, reč o posebno specijalizovanim emisijama iz kulture.

Najznačajniji, informativni program (CIPE) na jezicima nacionalnih manjina kulturi je posvetio na različitim jezicima različit prostor i poziciju. Najviše sadržaja iz kulture bilo je u emisijama na rumunskom, nedovoljno u emisijama na rusinskom i slovačkom jeziku, a sasvim su izostali iz CIPE na romskom jeziku.

Uočen je značajan napredak u plasiranju multikulturnih informacija u odnosu na sam početak rada javnog servisa Vojvodine 2006. godine.

Medijska inicijativa je u potpunosti izostala što ukazuje na to da uređivačka politika u programima na jezicima nacionalnih zajednica nije prepoznala u dovoljnoj meri i na odgovarajući način značaj afirmacije stvaralaca i stvaralaštva na maternjem jeziku.

Novinari su se u praćenju kulture zadovoljili vestima i izveštajem sa citatima, bez ozbiljnog promišljanja o vrednostima dela iz kulture i umetnosti. Znači izostaje književna, likovna, filmska i muzička kritika kao publicistički žanr. U fokusu većine praćenih programa su bili pre događaji od interesa svih građana Srbije i okruženja, nego oni koji reprezentuju stvaralaštvo manjinske zajednice. Multikulturalnost je bila prisutnija nego 2006. ali i dalje nejednako i bez zajedničke uređivačke politike u odnosu na afirmisanje vojvođanskog identiteta.

IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJA O KULTURI NA SRPSKOM JEZIKU

IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJE „SPEKTAR“ RADIO NOVOG SADA

Kristina Koprivica

Novosadska novinarska škola

1. Kontekst medija

Radio-televizija Vojvodine (RTV) je javni servis građana Vojvodine koji proizvodi i emituje televizijski, radijski i multimedijalni program kako na srpskom jeziku tako i na jezicima nacionalnih manjina. Putem interneta mogu se direktno pratiti radio i televizijski programi RTV-a, a za pojedine emisije omogućeno je i odloženo gledanje. Radio program počeo je sa radom na Dan Republike, 29. novembra 1949. godine, a televizijski program počeo je da se emituje 26. novembra 1975. godine kao Radio-televizija Novi Sad (RTNS). Od 1992. RTNS zajedno sa RT Beograd i RT Priština postaje deo jedinstvene Radio-televizije Srbije (RTS). Od maja 2006. godine RTS se deli na dva javna servisa: Radio-televizija Srbije sa sedištem u Beogradu i Radio-televizija Vojvodine sa sedištem u Novom Sadu. RTV ima dva televizijska kanala: RTV 1 na srpskom jeziku i RTV 2 na srpskom i jezicima nacionalnih manjina. RTV ima tri radijska kanala- Radio Novi Sad 1 na srpskom jeziku, Radio Novi Sad 2 na mađarskom jeziku i Radio Novi Sad 3 na hrvatskom, slovačkom, rusinskom, rumunskom, ukrajinskom, bunjevačkom, romskom i makedonskom jeziku.

2. Uvod

Na Radiju Novi Sad temama iz kulture posvećene su tri sedmične emisije - utorkom „Art salon“ i „Utorkom u sredu“, kao i emisija „Spektar“ petkom. Program Radio Novog Sada na srpskom jeziku je 24-časovni, što čini ukupno 1.440 minuta programa. Svakog radnog dana u prepodnevnom programu emituju se kratki radio-paketi (u trajanju do tri minuta) o aktuelnostima u kulturi. Uzimajući u obzir ove radio emisije i radio-pakete, kao i to da događaji iz kulture budu zastupljeni u proseku dva puta sedmično u dnevno-informativnim emisijama i najave događaja iz kulture koje su često sadržaj programskih blokova, naročito popodnevnog programa, ukupno oko 185 minuta (13%) celokupnog programa Radija Novi Sad posvećeno je kulturi.

Na osnovu dubinskog intervjua sa novinarkom Radio Novog Sada - Tatjanom Novčić Matijević koja je specijalizovana za teme iz kulture, dobili smo podatke da teme iz kulture prate tri specijalizovane novinarke, a emisiju „Utorkom u sredu“ priprema spoljni saradnik. Prema njenim rečima, specijalizovane emisije posvećuju pažnju umetničkom delovanju, dok dnevne teme i analitičke rubrike „po pravilu imaju i ‘drugu stranu’“. odnosno pored umetnosti, posvećene su i

donosiocima odluka.

Programska orijentacija je fokusirana na lokalne teme i događaje, „na žalost, zbog slabe dopisničke mreže, lokalne teme uglavnom se svode na Novi Sad, izuzev u slučaju većih manifestacija u Vojvodini“, rekla je Novčić Matijević. Ona je dodala da Radio Novi Sad pored sadržaja mejnstrim kulture prati i alternativnu kulturnu scenu.

3. Metodologija

Prilikom monitoringa korišćena je metoda kvantitativno-kvalitativne analize medijskog diskursa, kao istraživački postupak.

Jedinica analize u ovom monitoringu jeste prilog u emisiji koji je uključivao i najavu voditeljki.

Za potrebe analize konstruisan je kodeks (kodni list) koji je sadržao 22 kategorije. Svaka kategorija sadrži stavke na osnovu kojih je sadržaj i klasifikovan. Kodeks je imao sledeće kategorije: 1) datum monitoringa; 2) naziv informativne emisije; 3) broj priloga po redu; 4) dužina priloga; 5) žanr; 6) tema; 7) upotreba rodno osetljivog jezika; 8) prezentacija; 9) povod; 10) lokacija; 11) autorstvo priloga; 12) subjekat; 13) personalizacija subjekta; 14) pol subjekta; 15) predstavljanje subjekta; 16) objekat; 17) predstavljanje objekta; 18) vrednosni kontekst objekta; 19) vrednosni kontekst novinara prema prilogu; 20) pristup kulturi; 21) prisustvo/odsustvo multikulturalizma; 22) napomene.

4. O emisiji

Emisija o kulturi „Spektar“ emituje se na prvom programu Radija Novi Sad svakog petka od 22:03 časova do 23:30 časova. Emisija pokriva aktuelne teme iz svih vrsta umetnosti, kulturne događaje, ali se bavi i problemima sa kojima se danas suočavaju predstavnici različitih umetničkih disciplina, kao i sama kultura uopšte. Emisiju vode novinarka koje su specijalizovane za kulturu, a celine su odvojene muzičkim blokovima u kojim su zastupljeni najrazličitiji muzički pravci.

5. Empirijski nalazi

Medijski monitoring Radija Novi Sad obuhvatao je dve emisije „Spektar“. Odabrane emisije emitovane su tokom prve nedelje oktobra i prve nedelje novembra meseca 2013. godine. Ukupan broj analiziranih priloga je devet, pet priloga u emisiji iz oktobra i četiri priloga u emisiji iz novembra.

5.1. Dužina priloga

Dužina analiziranih priloga varira, u odnosu na konkretnu temu i/ili događaj. Od ukupnog broja analiziranih priloga, najduži prilog trajao je 1528 sekundi (oko 26 minuta), dok je dužina najkraćeg

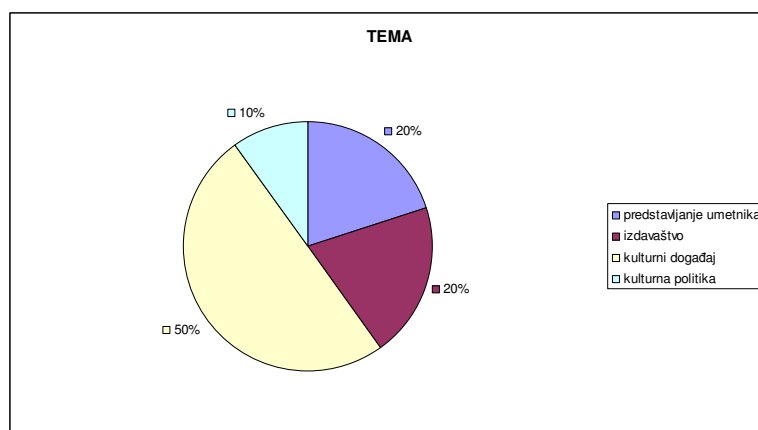
priloga 173 sekunde (oko 3 minuta). Još samo dva priloga traju ispod deset minuta i to 414 (oko 7 minuta) i 514 (oko 9 minuta), dok su svi ostali prilozima u trajanju od oko 14 minuta i više. Iako ove priloge dele muzički blokovi, pohvalno je to što se toliko vremena odvaja za konkretne teme iz kulture.

5.2. Žanrovska podela

U analiziranim emisijama, od ukupno devet priloga, svih devet bili su intervjui. Prvi prilog na početku svake emisije imao je i uvodni (najavni) deo. U okviru jednog intervjua, tačnije na njegovom samom početku, pušten je deo iz reportaže koju je radila novinarka Irina Samopjan, kako bi se slušaocima predstavio njen rad, jer je usledio intervju sa njom. Voditeljka je imala pripremljena pitanja, ali je ostavljala prostora sagovornicima da oni sami iznesu svoje stavove, mišljenja i zaključke.

5.3. Tema

Od tema su dominirali kulturni događaji o kojima se govorilo u čak pet priloga (50%). Dva priloga (20%) bila su o izdavaštvu, dok su dva priloga (20%) svoj fokus imala na predstavljanju umetnika. Samo jedan prilog bavio se kulturnom politikom, odnosno, pitanjima o finansiranju kulture (10%). Sa obzirom, međutim, na činjenicu da je 100% analiziranih priloga bilo u formi intervjua, iako su u okviru njih dominirale navedene teme, primećuje se zastupljenost i ostalih tema koje se provlače kroz neka intervjua pitanja. Tako se u jednom prilogu u kojem se predstavljaju savremeni umetnici Kristijan Lukić i Darija Medić govori o njihovom radu, pa samim tim i o korišćenju novih medija u umetnosti, odnosno o novim umetničkim tendencijama. Najmanje je bilo reči o kulturnoj politici. Osim kratke najave u kojoj se govori kako je novosadsko pozorište Újvidéki Színház dobilo novog direktora Valentina Vencela i napominje da je bilo burnih reakcija koje su usledile iz dela pozorišne i kulturne javnosti u vezi sa ovom odlukom, kasnije se u toku cele emisije više nijednom ne pominje ova vest, iako je bilo prostora da se od nje napravi kratak prilog. Samo jedan prilog posebno govori o nekom konkretnom problemu u kulturi, a to je volontiranje i nezaposlenost. Kroz ostale priloge se ovo pitanje o problemima iz sveta kulture i kritičko mišljenje provlače kroz intervjua pitanja, ali nije na njih stavljen poseban fokus.

Grafikon br. 1 Tema

5.4. Upotreba rodno senzitivnog jezika

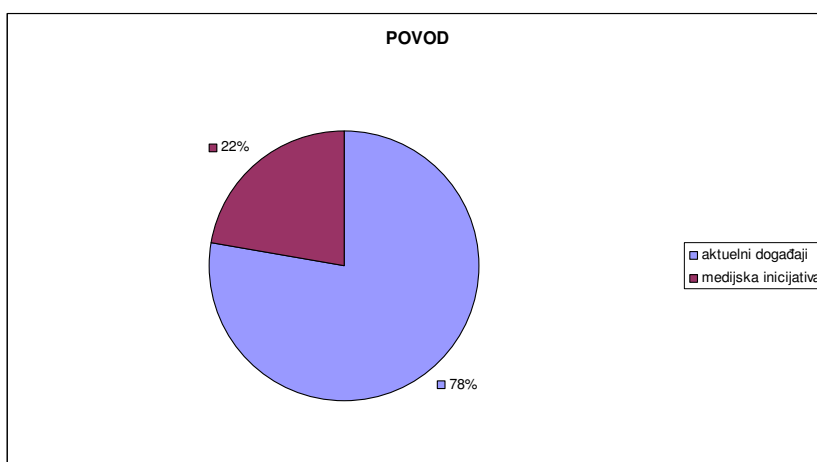
Sa obzirom na to da je radio takav medij gde nije mogće potpisati autora/ku, prepoznavanje rodno senzitivnog jezika vršeno je ne samo na osnovu toga da li ga u datom prilogu ima ili ne, već i na osnovu toga da li je u datom prilogu uopšte postojala mogućnost da se rodno senzitivni jezik upotrebi. Analiza pokazuje da u od ukupno devet analiziranih priloga, u četiri priloga rodno senzitivni jezik izostaje, u jednom prilogu je upotrebljen, dok u preostala četiri priloga nije čak ni bilo mogućnosti da se upotrebi.

5.5. Prezentacija

Svih devet analiziranih priloga bilo je sačinjeno od aktuelnih tonskih audio snimaka. Samo je u jednom prilogu korišćen arhivski snimak, i to u već pomenutom prilogu o novinarki Irini Samopjan i njenoj reportaži koja joj je donela brojne nagrade. Pre samog intervjuja pušten je deo nagrađene reportaže.

5.6. Povod

Od devet analiziranih priloga, u čak sedam povod za intervjuje su bili aktuelni događaji, dok su ostala dva bila medijska inicijativa. Nedostatak medijske inicijative navodi na zaključak da ovaj medij nema dovoljno sredstava, odnosno novinara za ovakvu vrstu priloga. U prilog tome ide ono što smo mogli da saznamo iz intervjuja sa novinarkom Tatjanom Novčić Matijević, veoma je mali broj emisija posvećenih kulturi, a takođe i novinara koji rade na tim emisijama.

Grafikon br.2 Povod

5.7. Lokacija

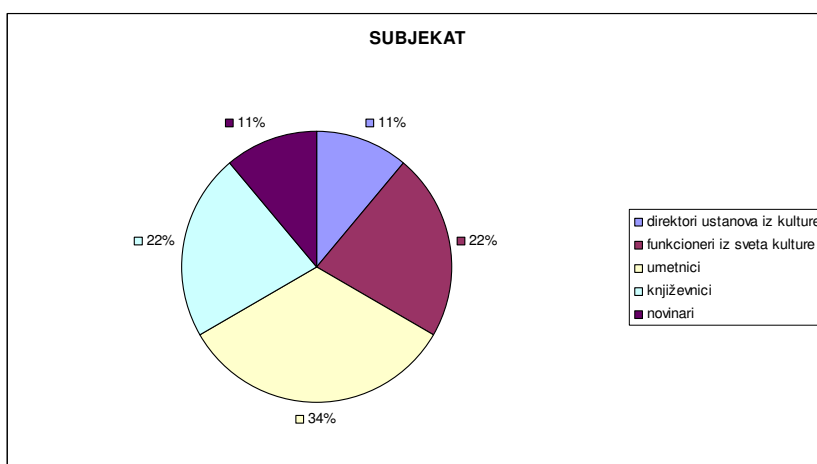
Svi prilozi odnosili su se na teritoriju grada Novog Sada. Kako je novinarka Tatjana Novčić Matijević i pomenula u intervjuu, lokalne teme uglavnom zbog slabe dopisničke mreže Radio Novog Sada se svode samo na Novi Sad, izuzev u slučaju većih manifestacija u pokrajini, kada lokacija uključuje i druga mesta u Vojvodini.

5.8. Autor

U svih devet analiziranih priloga navodi se autorka. Ovo je veoma pohvalno, jer podrazumeva to da novinari specijalizovani za emisije iz kulture na Radiju Novi Sad dobro rade svoj posao, to jest da nema potrebe za preuzimanjem priloga od drugih medija ili agencija.

5.9. Subjekt

Što se subjekta tiče, najveći procenat dat je umetnicima različitih oblasti umetnosti 34% (3 priloga), književnicima 22% (2 priloga) i funkcionerima iz sveta kulture 22% (2 priloga). Ostali subjekti su novinari 11% (1 prilog) i direktori ustanova iz kulture 11% (1 prilog). U jednom prilogu imamo dva subjekta - umetnika i umetnicu, što onda ukupan broj subjekata svodi na 10, od kojih je čak sedam muškog pola, dok su samo tri subjekta ženskog pola.

Grafikon br. 3 Subjekat

5.10. Objekat

U čak osam intervjua, subjekti govore samo o sebi i to uglavnom pozitivno. Samo je jedan primer gde se jasno vidi objekat - u prilogu u kojem kao subjekat imamo direktora organizacije Per.Art koji govori o koreografkinji Dragani Bulut, koja se u prethodnom prilogu pojavila kao subjekat i Ester Salamon, mađarskoj umetnici.

5.11. Vrednosni kontekst objekta

Rezultati monitoringa pokazuju da je vrednosni kontekst objekata u svim priložima pozitivan, što je i očekivano sa obzirom na to da u čak osam od devet priloga sagovornici govore sami o sebi, odnosno svom radu i organizacijama.

5.12. Vrednosni kontekst novinara prema prilogu

Novinarke su uglavnom imale neutralan odnos prema prilogu, iako je u svakom od ovih priloga mogla da se primeti i pozitivna nota. Većina priloga bila je promovišuća, to jest, voditeljke su davale prostora svojim sagovornicima da predstavljaju sebe, odnosno svoju delatnost u najboljem svetlu, dajući pritom pozitivne komentare o njihovom radu.

5.13. Pristup kulturi

U čak 78% slučajeva (7 priloga) govori se o alternativnim pravcima odnosno o alternativnom pristupu kulturi. Teme iz „mejnstrim“ kulture bile su mnogo slabije zastupljene, samo u 22% slučajeva (2 priloga). Veliki prostor daje se novim i interesantnim umetnicima, izdavačkim kućama, književnicima, na kraju krajeva samim pravcima u kulturi. Mali broj medija se bavi temama koje obuhvataju alternativnu kulturu, pa je ovaj rezultat analize veoma pohvalan.

5.14. Multikulturalizam u prilogu

Multikulturalizam je bio prisutan u samo dva priloga, intervjuu sa rediteljem Zoltanom Puškašem i intervjuu sa Sašom Asentićem koji govori o mađarskoj umetnici Ester Salamon. Ni u jednom od ostalih osam priloga nije bilo govora o temama koje bi uključivale druge nacionalne zajednice. Sa jedne strane ovo je opravdano time što Radio Novi Sad 2 i 3 emituju programe na jezicima nacionalnih manjina, a kako nam je objasnila novinarka Tatjana Novčić Matijević, specijalizovane emisije iz kulture postoje na srpskom, mađarskom, slovačkom, rusinskom, rumunskom i ukrajinskom jeziku. Međutim, kako kaže, programi na romskom, bunjevačkom, hrvatskom i makedonskom jeziku imaju sadržaje iz kulture, ali sporadično.

6. Zaključak

Nakon analize dela kulturno-umetničkog programa Radija Novi Sad, može se zaključiti da, iako u teškoj ekonomskoj situaciji, ovaj medij opravdano nosi naziv javnog servisa Vojvodine. Čak 13% od celokupnog programa posvećen je kulturi i sadržajima iz kulture. Problem koji se može pripisati trenutnoj ekonomskoj situaciji ovog medija je pokrivenost - svi analizirani prilozima se odnose na Novi Sad. Savet za bolju praksu u budućnosti bio bi rad na proširenju dopisničke mreže i uključivanju i ostalih većih (za početak) gradova pokrajine. Što se izbora tema tiče, iako su kritički stavovi slabije zastupljeni, ipak se kroz intervju i dialoge sa sagovornicima iz sveta kulture može jasno videti da problemi u kulturi nisu potpuno zanemareni. Diskutovalo se o problemima u kulturi u zemlji i svetu, o problemima nezaposlenosti i volontiranja, kao i problemima gašenja nekih umetničkih festivala sa dugogodišnjom tradicijom. Iako je u pitanju emisija o sadržajima iz kulture, ovakvih tema bi ipak trebalo da bude malo više. Prostora za rad ima i na polju rodne ravnopravnosti, jer su u emisijama kao sagovornici zastupljenije osobe muškog pola. Što se žanrovske podele tiče, to što se emisija sastoji gotovo isključivo iz intervjuu vrlo verovatno rezultat je samog koncepta emisije. Pozitivna je činjenica da preovlađuju teme iz alternativne kulture, kojima se retko koji medij bavi.

IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJE „FOLDER KULTURA“ RADIO-TELEVIZIJE VOJVODINE

Marina Grnja

Novosadska novinarska škola

1. Uvod

Redakcija kulturno-umetničkog programa Radio-televizije Vojvodine obrađuje isključivo teme, događaje, fenomene i vesti iz kulture kao i portrete umetnika. Redakcija potpisuje dve emisije „Folder kultura“ i „Plavi krug“, vesti iz kulture u trajanju od dva minuta u Vojvođanskom dnevniku u 17 časova, kao i specijalne emisije i hronike kada se dešavaju važni vojvođanski festivali. Osim ove redakcije, svaka manjinska redakcija pokrajinskog javnog servisa i redakcija dokumentarno-obrazovnog programa emituje sadržaje iz domena kulture.

Na osnovu dubinskog intervjua sa urednicom redakcije kulturno-umetničkog programa Miljanom Maglovski, dobili smo podatke da u ovoj redakciji ukupno radi sedam novinara/ki i urednika/ca koji su potpuno posvećeni temama iz kulture. Svi novinari i urednici imaju visoku stručnu spremu na fakultetima koji su u vezi sa nekim oblikom umetnosti. Sadržaj kulturno-umetničkog programa je na srpskom jeziku ali prema rečima urednice, prezentuju se i sadržaju predstavnika kulturne scene nacionalnih zajednica.

Emisije koje potiču iz ove redakcije veću pažnju posvećuju umetnicima i njihovim delima nego donosiocima odluka. Prema rečima urednice Maglovski, pažnja se zbog toga posvećuje samoj suštini. Kada je u pitanju alternativna kulturna scena, Radio-televizija Vojvodine trudi se da prati događaje iz ove oblasti, ali samo ukoliko je kvalitet zadovoljavajući.

Programska orijentacija je fokusirana na teme i događaje iz Vojvodine, „*ali ne možemo da ostanemo nemi i na važne događaje i fenomene na nacionalnom nivou*“, rekla je Maglovska. Ono što ograničava Radio-televiziju Vojvodine da više doprinosi razvoju kulture u društvu jesu limitirani proizvodni kapaciteti kuće koja se bori da preživi.

2. Metodologija

Prilikom monitoringa korišćena je metoda kvantitativno-kvalitativne analize medijskog diskursa, kao istraživački postupak.

Jedinica analize u ovom monitoringu jeste prilog u emisiji koji je uključivao i najavu voditelja.

Za potrebe analize konstruisan je kodeks (kodni list) koji je sadržao 22 kategorije. Svaka kategorija sadrži stavke na osnovu kojih je sadržaj i klasifikovan. Kodeks je imao sledeće kategorije: 1) datum monitoringa; 2) naziv informativne emisije; 3) broj priloga po redu; 4) dužina

priloga; 5) žanr; 6) tema; 7) upotreba rodno osetljivog jezika; 8) prezentacija; 9) povod; 10) lokacija; 11) autorstvo priloga; 12) subjekat; 13) personalizacija subjekta; 14) pol subjekta; 15) predstavljanje subjekta; 16) objekat; 17) predstavljanje objekta; 18) vrednosni kontekst objekta; 19) vrednosni kontekst novinara prema prilogu; 20) pristup kulturi; 21) prisustvo/odsustvo multikulturalizma; 22) napomene.

3. O emisiji

Emisija o kulturi „Folder kultura“ emituje se svakog četvrtka na prvom programu Radio-televiziji Vojvodine. Ova polučasovna emisija kolažnog tipa podeljena je u 7 celina koje obuhvataju autorske priloge o različitim kulturnim događajima i vidovima umetnosti. Emisija je koncipirana kao nedeljni pregled najvažnijih zbivanja u Vojvodini, Srbiji i celom svetu, tako da zadovoljava kriterijum aktuelnosti, ali ima i prepoznatljiv autorski pečat. Emisija ne sadrži voditeljske najave, a celine su odvojene posebnim animiranim špicama.

4. Empirijski nalazi

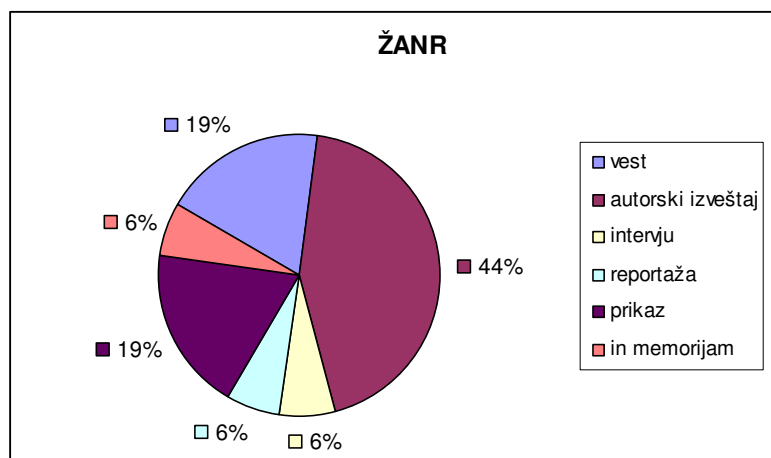
Medijski monitoring Televizije Vojvodine obuhvatao je dve emisije „Folder kultura“. Odabrane emisije emitovane su tokom prve nedelje oktobra i prve nedelje novembra meseca 2013. godine. Ukupan broj analiziranih priloga je 14, tj. sedam priloga po emisiji.

4.1. Dužina priloga

Prosečno trajanje priloga u analiziranim emisijama je 3 minuta. Ova dužina smatra se za standardno trajanje televizijskih paketa ovog tipa. Za razliku od priloga za informativni program koji prosečno traju minut i po, ovakva novinarska forma je daleko bolja za emisije kolažnog tipa kao što je „Folder kultura“. Važno je naglasiti i stalnu rubriku, koja ide na kraju svake emisije, a podrazumeva odeljak u kom novinar čita vesti iz sveta. Obično u ovu rubriku uđe oko 7 vesti iz svetske kulturne scene.

4.2. Žanrovska podela

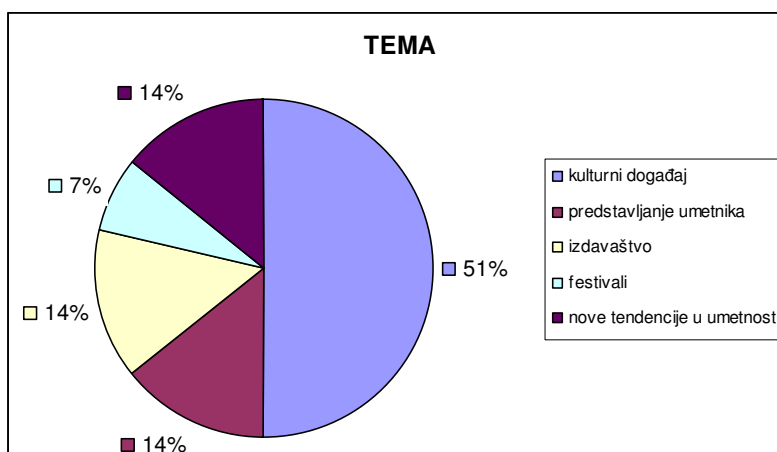
U analiziranom periodu skoro polovinu emitovanih priloga činili su autorski izveštaji (44%). Posebna celina pod nazivom „Info“ koja se ponavlja u svakoj emisiji predstavlja odeljak svetskih vesti iz kulture. U odnosu na ukupan analizirani materijal, one predstavljaju 19% sadržine emisije. Prikazi knjiga, filmova, predstava i koncerata u ovom periodu zauzeli su 19%. Intervju, reportaža i in memorijam su novinarski žanrovi koji su bili podjednako zastupljeni u iznosu od 6%.

Grafikon br. 1. Medijski žanr

4.3. Tema

Najveći procenat tema kojima su se bavili novinari i novinarka emisije „Folder kultura“ posvećene su kulturnim događajima (51%). Ovaj procenat pokazuje da je emisija veoma aktuelna i da profesionalno prati dešavanja iz sveta kulture kako kod nas tako i u inostranstvu. Emisija je zbog toga veoma informativna. Uprkos tome, u toku istraživačkog perioda, ni jedan prilog nije bio posvećen kulturnoj politici. Ovo će se videti i kasnije u izveštaju kada budu prikazani rezultati monitorovanja subjekta i objekta u priložima. Velika pažnja se posvećuje događanjima, ali se ne ulazi u suštinu problema kulture u Vojvodini, tj. Srbiji. Posebna emisija Radio-televizije Vojvodine pod nazivom „Dokument“, koja se ne bavi kulturom, u analiziranom periodu posvetila je jednu svoju emisiju upravo kulturnoj politici grada Novog Sada tako da možemo zaključiti da RTV ipak posvećuje pažnju ovoj temi, ali nedostatak je u tome što se upravo emisije o kulturi ne bave suštinom problema. Nove tendencije u umetnosti bile su zastupljene u procentu od 14% ako i predstavljanje umetnika i izdavaštvo. Festivalima je u analiziranom periodu bilo posvećeno 7% ukupnog programa.

4.4. Upotreba rodno senzitivnog jezika

U 80% priloga, korišćen je rodno senzitivni jezik. Najočigledniji dokaz za to jesu potpisi autorki priloga kao i potpisi sagovornica. Veoma je očigledno i to da deo novinara iz tima emisije „Folder kultura“ koristi rodno senzibilisan govor i naglašava, ukoliko je u prilogu subjekat ili sagovornik žena, njenu funkciju u ženskom rodu. Manji broj novinara (20%) funkcije koje obavljaju žene oslovljava u muškom rodu.

4.5. Prezentacija

Od ukupno 14 priloga, 10 priloga je bilo sačinjeno od aktuelnih video i audio snimaka. Oni su bili kombinovani sa aktuelnim video snimcima koji su nemi (7). Poslednja celina u svakoj emisiji, o kojoj se prethodno govorilo, prezentovana je ofom novinara i nemim snimkom kao pokrivalicom. Arhivski snimci korišćeni su u 3 monitorovana priloga.

4.6. Povod

Aktuelni događaji bili su u 93% slučajeva povod televizijskog priloga. Oni što je pohvalno jeste da se emisija nije bavila pseudo događajima koji bi mogli sadržati skrivene poruke i prikriveno oglašavanje. Ono što bi svakako moglo biti bolje jeste procenat medijskih inicijativa, koji je u ovom periodu iznosio samo 7%.

4.7. Lokacija

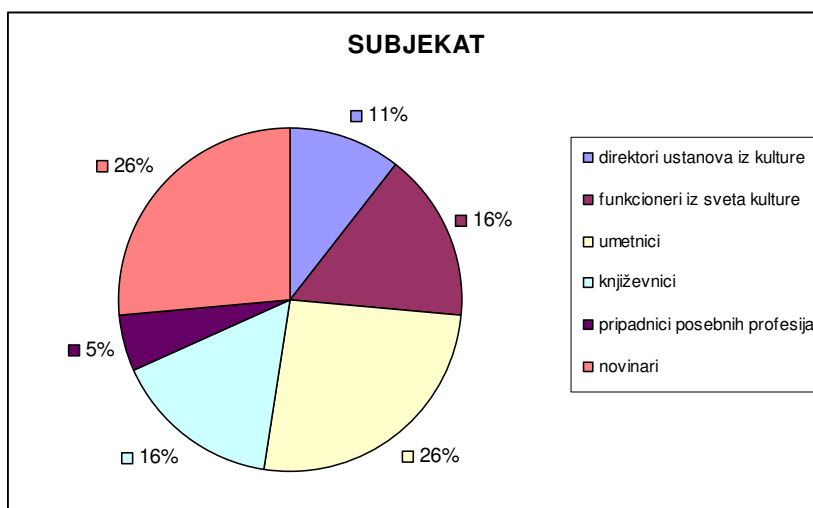
Najveći broj priloga odnosio se na teritoriju grada Novog Sada, čak 46%. Na osnovu analiziranog materijala zaključeno je da svega 7% priča potiče iz drugih delova Vojvodine. Ovaj podatak nameće pitanje uređivačke politike Radio-televizije Vojvodine, ali i pitanje finansijskih mogućnosti za pokrivanje cele pokrajine. Statističke analize pokazuju da se veliki broj priloga odnosi na vesti iz sveta, ali tu moramo napomenuti da te vesti spadaju u redovnu rubriku emisije „Folder kultura“ i sačinjene su na osnovu agencijskih vesti i video materijala.

4.8. Autor

Na početku svakog priloga u okviru ove emisije, potpisan je autor ili autorka. Važno je pomenuti da se prilikom potpisivanja, neguje rodno senzibilisan jezik. Značajno je to što su svi prilogi autorski te se uočava da su proizvod medijske kuće.

4.9. Subjekat

U najvećem broju priloga glavni subjekti jesu funkcioneri iz sveta kulture i direktori kulturnih ustanova (27%), umetnici (26%), i književnici (16%). Veoma važna informacija jeste da ova emisija pruža medijski prostor direktno umetnicima, kako mejnstirm tako i alternativne kulture. Već je prethodno navedeno da emisija „Folder kultura“ veoma malo pažnje posvećuje kulturnoj politici što ovde možemo jasno videti jer se u obrađenom materijalu nije pronašla nijedna novinarska priča u kojoj su subjekti državni i pokrajinski funkcioneri ili lokalni organi vlasti. Takođe, subjekti u priložima nisu bili ni građani, ni organizacije civilnog društva, sindikati, udruženja ni predstavnici nacionalnih saveta. Novinar je bio subjekat u 26% analiziranih priloga. U 60% analiziranog materijala subjekti su bili muškarci dok su 40% bile žene. Svaki subjekat predstavljen je aktuelnim video ili audio snimkom.

Grafikon br. 3. Subjekat

4.10. Objekat

Najveći broj sagovornika fokusirao se na različite umetnike i njihov rad (34%). Od ukupno analiziranog materijala objekti su bili književnici, pisci, izdavači i književna izdanja (21%) dok se 13% odnosilo na pozorišne festivale i predstave.

4.11. Vrednosni kontekst objekta

Dobijeni rezultati istraživanja pokazuju da je vrednosni kontekst objekta pretežno pozitivan, u 71% slučajeva, dok je u 29% pretežno neutralan dok stavljanje objekta u negativan kontekst nije registrovano. Ovi podaci ukazuju na to da se prilozi ne udubljuju u problematiku kulturnih problema kao i da se ne izveštava o kulturnoj politici i dijalogu. Prilozi su pretežno pozitivni i ne prikazuju probleme iz sveta kulture, kojih svakako ima.

4.12. Vrednosni kontekst novinara prema prilogu

Novinari i novinarka pretežno su imali neutralan odnos prema prilozi, iako ne mali procenat ukupnog monitorovanog materijala čine prilozi u kojima je prisutna pozitivna ocena novinara (36%). Ovim podatkom potvrđuje se prethodno navedena teza da u emisiji „Folder kultura“ nedostaje dijaloga o kulturnoj politici i problemima.

4.13. Pristup kulturi

Kao emisija pokrajinskog javnog servisa, „Folder kultura“ se prevashodno bavi temama iz „mejnstrim“ kulture (86%) iako 14% svog programa posvećuje novim umetnostima i alternativnoj kulturi. Posebne celine emisije su i predviđene da se bave pozorištem, muzikom, slikarstvom ili književnošću tako da je očekivano da će veliki deo tema biti posvećen tzv. tradicionalnoj kulturi.

4.14. Multikulturalizam u prilogu

Multikulturalizam je skoro izostao u analiziranom materijalu. Svega 7% priloga bilo je posvećeno temama koje su uključivale druge etničke zajednice. Ovo je s jedne strane opravdano zbog emitovanja programa pokrajinskog javnog servisa na 10 manjinskih jezika koji takođe podrazumevaju emisije iz kulture, ali ovakvi podaci pokazuju da je interkulturalnost u ovoj emisiji izostala.

5. Zaključak

Rezultati prethodnih istraživanja Novosadske novinarske škole iz 2009. godine pod nazivom „Medijski skener“, pokazuju da je zastupljenost kulturno-umetničkog programa na Radio-televiziji Vojvodine veća u odnosu na druge posmatrane programe. Oba kanala pokrajinskog javnog servisa obogaćuju programsku ponudu u kategoriji obrazovnog i dečijeg, a naročito kulturno-umetničkog programa (9,6% RTV1, tj. 7,8% RTV 2). Jedina televizijska stanica u Srbiji koja emituje više kulturnih sadržaja od RTV-a jeste Prvi program Radio Televizije Srbije.

Ovakvi rezultati veoma su pohvalni uzevši u obzir situaciju u kojoj se Radio-televizija Vojvodine trenutno nalazi. U prvih šest meseci 2013. godine budžet RTV-a je manji za 145 miliona dinara u odnosu na prošlu godinu, navedeno je u saopštenju pokrajinskog javnog servisa povodom Konferencije posvećene strategiji razvoja Radio-televizije Vojvodine. Navodi se i to da već duže vreme kasne plate oko 1.400 zaposlenih u tom javnom medijskom servisu, a RTV ne može poslednjih meseci da pokriva ni svoje tekuće obaveze ne samo prema zaposlenima i spoljnim saradnicima, nego ni prema komunalnim preduzećima, elektroprivredi i drugim dobavljačima.

Nakon donošenja novog Zakona o javnim medijskim servisima koji bi trebalo da bude donesen

u narednim mesecima, postoji mogućnost da će se obezbediti stabilno finansiranje RTV-a i RTS-a iz republičkog budžeta, za period od naredne dve godine.

Bez obzira na finansijsku situaciju, ono što se očekuje od pokrajinskog javnog servisa jeste da izgrađuje multikulturni i interkulturni pristup u svakodnevnoj realizaciji programskih zadataka pri čemu je podjednako važan razvoj programa na jezicima nacionalnih zajednica, kao i na srpskom jeziku kao integrativnom.

Nakon analize dela kulturno-umetničkog programa RTV-a, zaključuje se da iako je u teškoj situaciji, redakcija emisije „Folder kultura“ i dalje ima motivaciju da usavršava svoj program. Poseban akcenat stavlja se na raznovrsne sadržaje i profesionalan i originalan vizuelni identitet emisije. Iako zadovoljavaju kriterijum aktuelnost, teme kojima se bavi „Folder kulture“ zaobilaze srž problema iz kulture, ne razvijaju dijalog i izbegavaju bavljenje kulturnom politikom kao početkom problema iz kulture kod nas.

IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJA O KULTURI NA MAĐARSKOM JEZIKU

Norbert Šinković

Saradnik u nastavi, Odsek za medijske studije, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

1. Uvod

Prema poslednjem popisu iz 2011. godine mađarska manjina čini 3,57% populacije u Srbiji, odnosno 13% populacije u Vojvodini. Mađarska zajednica u Srbiji ima najveću programsku ponudu kada su mediji na njihovom jeziku u pitanju.

U okviru sistema javnih medijskih servisa u Srbiji jedino Radio-televizija Vojvodine nudi program na mađarskom jeziku: Radio Novi Sad emituje 24-časovni program, dok Televizija Vojvodine na svom drugom kanalu obezbeđuje nekoliko sati programa na mađarskom jeziku.

U 2007. godini, Republička regulatorna agencija (RRA) dodelila je jednu frekvenciju za emitovanje regionalnog programa i to RTV Pannon, čiji je kompletan program na tom jeziku. Od 2010. godine suosnivač ove medijske kuće je Nacionalni savet mađarske nacionalne zajednice.

Tu moramo spomenuti i to da pojedini lokalni mediji (i komercijalni i oni u vlasništvu opština) koji imaju program na mađarskom jeziku, najčešće dele frekvenciju sa drugim redakcijama.

Prema istraživanjima vojevodaški Mađari često konzumiraju proizvode vojevodaških medija. Polovina ispitanika često prati ovdašnje medije na mađarskom jeziku, dok njih 44% ređe čini isto. 65% ispitanika navelo je da prati programe iz Mađarske. Istraživanje ukazuje na to da raste procenat onih koji se sve češće informišu iz medija na srpskom jeziku (dok je 2007. ovaj procenat bio 28%, 2011. isti ovaj pokazatelj je porastao na 32%). Televizija je još uvek dominantan medij među vojevodaškim Mađarima. Po ovom istraživanju na drugom mestu je radio, na trećem internet, a tek na četvrtom mestu su novine.¹

U okviru ovog istraživanja analizirane su emisije Radija Subotica (lokalni medij u vlasništvu grada Subotica), Radija Novi Sad (mađarski program koji se emituje na drugom kanalu pokrajinskog javnog radio servisa) i Televizije Vojvodine (programski deo na mađarskom jeziku koji se emituje na drugom kanalu javnog televizijskog servisa Vojvodine).

Cilj ovog istraživanja je da analizira kako ovi mediji vide i prezentuju kulturu kao i da se definiše kakav je način pristupa ovoj temi.

2. Metodologija

Prilikom monitoringa korišćena je metoda kvantitativno-kvalitativne analize medijskog

¹ Društvo za regionalne nauke. Navike i prohtevi u konzumiranju medijskih sadržaja u Vojvodini. Subotica: Srbija, 2011.

diskursa, kao istraživački postupak.

Jedinica analize u ovom monitoringu jeste prilog u emisiji koji je uključivao i najavu voditelja.

Za potrebe analize konstruisan je kodeks (kodni list) koji je sadržao 22 kategorije. Svaka kategorija sadrži stavke na osnovu kojih je sadržaj i klasifikovan. Kodeks je imao sledeće kategorije: 1) datum monitoringa; 2) naziv informativne emisije; 3) broj priloga po redu; 4) dužina priloga; 5) žanr; 6) tema; 7) upotreba rodno osetljivog jezika²; 8) prezentacija; 9) povod; 10) lokacija; 11) autorstvo priloga; 12) subjekat; 13) personalizacija subjekta; 14) pol subjekta; 15) predstavljanje subjekta; 16) objekat; 17) predstavljanje objekta; 18) vrednosni kontekst objekta; 19) vrednosni kontekst novinara prema prilogu; 20) pristup kulturi; 21) prisustvo/odsustvo multikulturalizma; 22) napomene.

3. Empirijski nalazi

U okviru projekta analizirano je tri emisije i to: na Radiju Subotica kulturni magazin „Alkotó“ (30. oktobar 2013.) na Radiju Novi Sad „Metszetek“ (27. oktobar 2013.) i na Televiziji Vojvodine „Jelen-lét“ (12. oktobar 2013.). Broj analiziranih priloga je 14 (Radio Novi Sad je imao 10, Radio Subotica je emitovala 1, dok Televizija Vojvodine 4 priloga).

3.1. O emisijama

Kulturni magazin „Alkotó“ je polučasovna emisija o kulturi na Radiju Subotica koji se emituje jednom nedeljno i sadrži izveštaje i reportaže iz sfere kulture.

„Metszetek“ je nedeljni tročasovni magazin na Radiju Novi Sad koji se emituje petkom. Koncept ove emisije se bitno razlikuje od drugih emisija na medijskom tržištu: prvi čas emisije se zove sat književnosti. U ovom delu emisije glumci čitaju odlomke iz knjiga, često su to kratke novele koje su koncipirane u skladu sa potrebama radija. Drugi čas je posvećen kulturi u vidu emitovanja izveštaja, intervju a i reportaža. Treći čas ima dva dela. Prvi deo ima isti koncept kao i prethodni sat dok je druga polovina časa nosi ime „Radio roman“. Zapravo radi se o kratkim radio dramama. Televizija Vojvodine jednom nedeljno emituje kulturni magazin „Jelen-lét“ koji nudi pregled najbitnijih kulturnih dešavanja. U pitanju je polučasovna emisija.

3.2. Dužina priloga

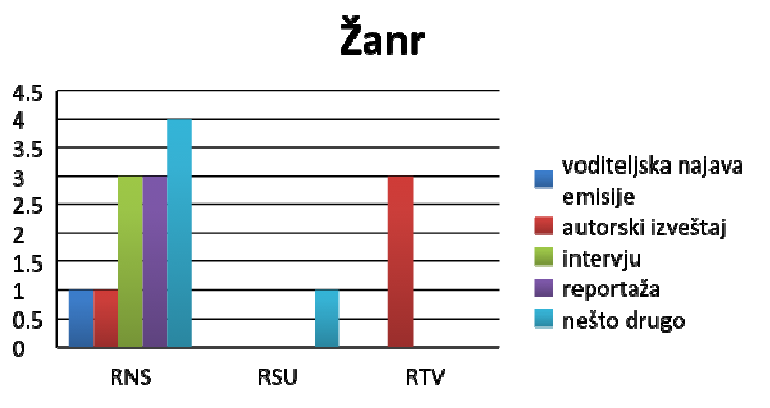
Prosečno trajanje priloga u analiziranim emisijama je 16 minuta. Ovo je izuzetno dugačka forma za koju ne možemo tvrditi da ispunjava uslove za emitovanje, s obzirom na to da ne možemo računati na pažnju auditorijuma u toliko dugačkom vremenskom periodu. Posebno ako imamo na

² U slučaju programa na mađarskom jeziku ova kategorija nije bila relevantna zbog nepostojanja rodova u ovom jeziku.

umu da radijske emisije se emituju u prepodnevnim satima kada je većina auditorijuma okupirana drugim poslovima. Dužina priloga donekle je opravdana kada govorimo o televiziji, jer ovaj medij deluje i vizuelno. Moramo takođe naglasiti da koncept emitovanja dugačkih priloga može da bude i rezultat namere urednika da se pojedine teme vrlo detaljno analiziraju, međutim i u ovoj situaciji mora se voditi računa o auditorijumu i o njihovoj sposobnosti da prate medijski sadržaj.

3.3. Žanrovska podela

U analiziranom periodu mediji su najviše emitovali specifične žanrove, kao što su odlomci iz knjiga, radio drama ili kolaž. Interesantno je naglasiti da je Radio Subotica emitovala emisiju u kolaž formatu: snimili su dodelu nagrada povodom Dana mađarskog glumišta u Vojvodini i čitava emisija je zapravo bila posvećena tom događaju bez razdvajanja na posebne delove. Takođe, Radio Novi Sad u analiziranoj emisiji neguje žanr radio drame, kao i radio roman. Interesantno je navesti i činjenicu da je ova stanica emitovala i odlomke iz raznih novela koje su bile posvećene jednoj temi. Ako posmatramo klasičnu raspodelu žanrova, možemo zaključiti da su uglavnom korišćeni intervju i izveštaj.

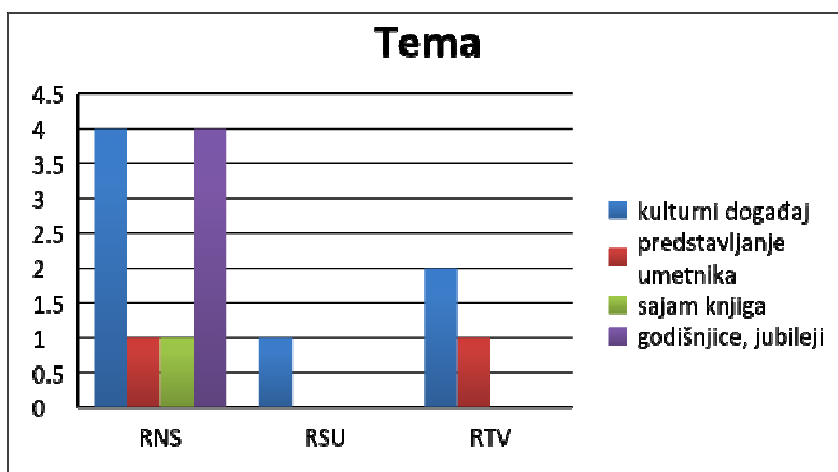
Grafikon br.1. Žanrovska podela

Nesvakidašnji pristup formatiranju radijskih emisija o kulturi u slučaju Radija Subotica i Radija Novi Sad je svakako za pohvalu jer predstavlja kreativan pristup uređivanju emisije koji se u velikoj meri razlikuje od uređivanja informativnih emisija. Radio Novi Sad kao javni servis pokrajine, emitovanjem adaptacija romana i novela našao je način kako približiti književnost radijskom auditorijumu.

3.4. Tema

Tematska podela u analiziranim emisijama pokazuje da su urednici uglavnom bili fokusirani na godišnjice i jubileje, pa tek posle toga na kulturne događaje. Ono što je, međutim, svakako

zabrinjavajuće to je da je shvatanje kulture svedeno samo na ove spomenute kategorije. Urednici nisu proširili paletu mogućih tema. Na osnovu činjenica možemo zaključiti da se pojam kulture shvata isključivo u užem smislu, ne govoreći o konekcijama između kulture i drugih sfera društva. U analiziranim emisijama nije iskorišćeno vreme da se otvori debata o položaju kulture, posebno ako znamo da su u praćenom periodu vojvođanski Mađari imali dva značajna praznika: Dan mađarskog glumištva u Vojvodini i Sećanje na Revoluciju u Mađarskoj 1956. Inače, ovaj događaj je i zvanični praznik ove zajednice u Vojvodini, a odnosi se na pobunu pre svega studenata i intelektualaca protiv komunističke diktature u toj zemlji.

Grafikon br.2. Tematska podela priloga

Urednici nisu proširili okvire kulture i samim tim propustili su priliku da u kontekstu ovih praznika debatuju na ovu temu.

Interesantno je naglasiti i još jednu činjenicu: analiza je obuhvatila period kada se u Beogradu održavao Sajam knjiga (od 20. do 27. oktobra). Radio Novi Sad je posvetio pažnju ovom događaju, dok Radio Subotica nije spomenula ovaj događaj u svom kulturnom magazinu.

3.5. Prezentacija priloga

Dve su zastupljene kategorije u ovom delu analize: RTV lice (29%) i aktuelni audio/video zapis (71%). Ove kategorije su u skladu sa zahtevima struke, pošto su se mediji potrudili da ponude sveže audio i video zapise auditorijumu.

3.6. Povod

Analizirani prilozi su svi bili vezani za aktuelne događaje u sferi kulture. Posebno je značajna činjenica da je relativno visok procenat (21%) medijskih inicijativa u analiziranim emisijama. Ako povežemo ovu činjenicu sa dobijenim rezultatima iz kategorije žanrovske podele možemo zaključiti

da su urednici imali slobodu da drugačije formatiraju emisiju, uprkos činjenici da je tradicionalna podela umetnosti prisutna.

3.7.Lokacija

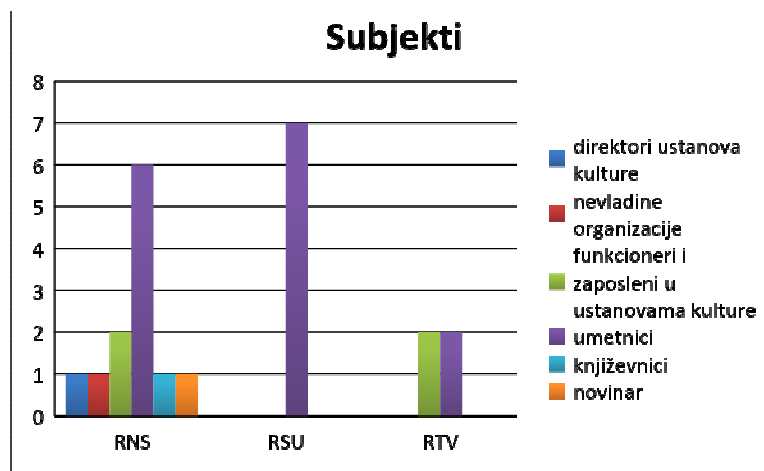
Sasvim očekivano mediji su pratili događaje koji su bili vezani za mesta u kojima je procentualno veći broj pripadnika ove zajednice. Pa tako, na mapi su se pojavila sledeća mesta: Subotica, Senta, Mužlja i Ada. Isto tako u medijima se govorilo i o dešavanjima koja su se odvijala u Novom Sadu i Beogradu.

3.8.Autorstvo

Svi analizirani prilozima su bili autorski prilozima, koji su rezultat rada medijskih kuća. Uredno su označeni autori pa tako auditorijum je u svakom trenutku znao „ko stoji“ iza emitovanog priloga. Ovo je u skladu sa standardima profesije. Isto tako govori o tome da, iako su mediji danas u vrlo teškoj materijalnoj i kadrovskoj situaciji, još uvek imaju kapacitet za proizvodnju sopstvenih medijskih sadržaja u ovom programskom segmentu.

3.9.Subjekat

Šarena je slika onih koji su govorili o kulturi, ali ono što je interesatno to je da su svi oni iz sfere kulture. Nemamo ljude koji su van te usko shvaćene kulturne zajednice. Ovaj podatak je u korelaciji sa tematskom podelom: kultura se posmatra isključivo u svojim užim okvirima i nema proširenja i konekcija sa drugim delovima društva, na primer sa politikom. Iako je jasno da samu kulturnu sferu i te kako oblikuje politika.

Grafikon br.3. Kategorije onih koji su govorili o kulturi

3.10. Pol subjekta

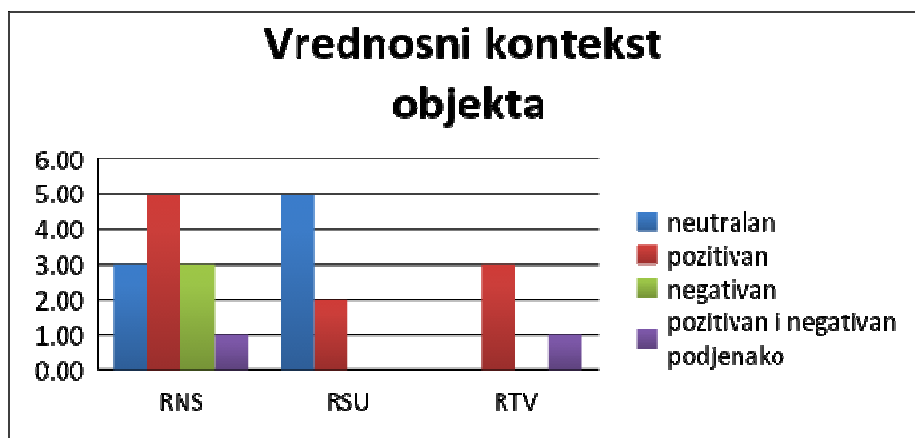
U ulozi onih koji govore o kulturi dominiraju muškarci: skoro dva puta više prostora su dobili muškarci (približno 67%) nego što je to slučaj sa ženama (približno 28%). Ovi podaci samo reflektuju stanje u društvu u kom su na vodećim mestima i afirmisaniji muškarci, dok su žene manje zastupljene i u ovoj društvenoj sferi.

3.11. Objekat

Sagovornici u priložima su bili fokusirani na kulturne pojave, na same proizvode kulture. Nema sučeljavanja mišljenja o kulturi, o stavovima iz ove oblasti. Ovo je svakako loše jer sužava prostor za javnu debatu bez koje nema društvenog razvoja. Samim tim mediji nisu prepoznali svoju ulogu da budu „arena“ za javni dijalog.

3.12. Vrednosni koncept objekta

Za analizirane priloge je karakteristično da se o kulturnim sadržajima govore pretežno pozitivno, nešto manje neutralno i skoro da i nema kritike tih sadržaja. Ovi podaci potvrđuju već nekoliko puta ponovljenu tezu u ovom izveštaju da nema suštinske rasprave o kulturi.

Grafikon br.4. Vrednosni kontekst – bez rasprave o kulturi

3.13. Vrednosni kontekst novinara prema prilogu

Novinarski pristup je u korelaciji sa prethodno iznetim činjenica, s tim što se u ovom slučaju dominira neutralan pristup kao i pokušaj da se balansira između negativnog i pozitivnog stava o datoj temi.

3.14. Pristup kulturi

Kultura se posmatra skoro pa isključivo u svojim tradicionalnim formama, prostor za prezentaciju ideja dobijaju skoro samo „mejnstrim“ oblici. Odnosno, nema prikazivanja slojevitosti

kulture. U priložima se govorilo o pozorištu, o književnosti, o aktivnostima slikara i pisaca, ali alternativniji formati kulture nisu predstavljeni. Jedini primer je u emisiji „Jelen-lét“ koji se odnosio na eksperimentalnu muziku (uloga improvizacije u džez muzici sa elementima tradicionalne folklorne muzike).

3.15. Multikulturalizam u priložima

Kulturni sadržaji su bili fokusirani samo na sopstvenu zajednicu. Ovo potvrđuje ranija istraživanja koja pokazuju da nema prelaza iz jedne etničke ili nacionalne zajednice u drugu, odnosno izostaje interkulturalizam. U ovom slučaju je zabrinjavajuće to da urednici nisu pokušali da stvore format koji bi kulturu mogao da predstavlja kao „kotao pretapanja“. Analizirane emisije čak ne pokazuju ni paralelne javne živote u sferi kulture (multikulturalizam).

4. Zaključak

Analizirane emisije pokazuju da, iako su mediji u teškoj ekonomskoj i samim tim i kadrovskoj poziciji redakcije kulture još uvek imaju kreativnu snagu da stvore nove formate za prezentaciju kulturnih sadržaja. To posebno potvrđuje Radio Novi Sad, koji neguje složene forme, ali i Radio Subotica koja na kreativan način formira prezentaciju kulturnih sadržaja.

Zabrinjavajuća je činjenica da urednici nisu pokušali da prošire granice shvatanja kulture i da stvore „žive veze“ sa drugim delovima društvenog života. U skladu sa ovom konstatacijom je i činjenica da nema debate o kulturi, o njenoj ulozi u društvu.

Tradicionalno shvatanje kulture po njenim granama (književnost, film, pozorište, muzika, likovna umetnost, arhitektura, ples, itd.) daje „sterilnu“ sliku o njoj. Eksperimentalni poduhvati nisu dobili mesta u emisijama u posmatranom periodu.

Moramo naglasiti da rezultate ove analize ne možemo generalizovati, zbog suženog uzorka, ali svakako predstavljaju presek delovanja monitoringom obuhvaćenih medija.

4.1. Preporuke za dobru praksu

Za razvoj emisija o kulturi bilo bi poželjno uvažiti sledeće smernice :

- snažno povećati žanrovsku ponudu
- nastaviti razvoj kreiranja novih formata za prezentaciju sadržaja
- napustiti koncept „sterilne“ kulture i stvoriti uslove za društveni angažman kulture odnosno za prezentaciju istog
- raditi na afirmaciji žena u kulturi
- uvesti praksu za predstavljanje višeslojnosti kulture sa posebnim akcentom na alternativne formate

- izraditi strategiju za stvaranje uređivačkog koncepta koji kulturu posmatra kao „kao pretapanja“ (eng. melting pot).

IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJA O KULTURI NA RUMUNSKOM JEZIKU

Vanr. prof. dr Laura Spariosu

Rumunistika, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Uvodne napomene

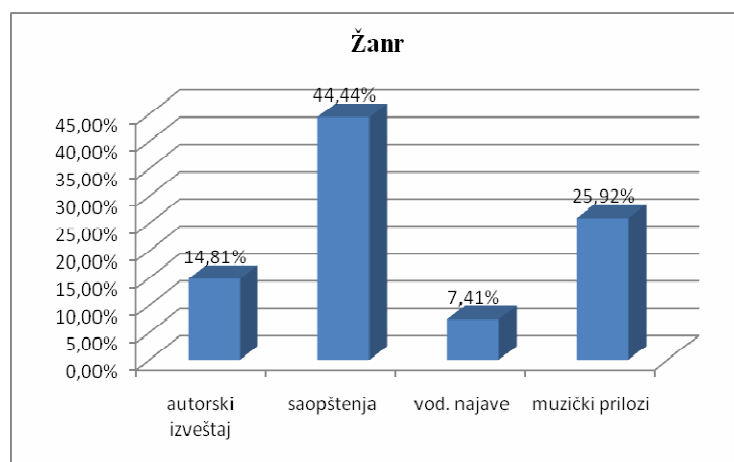
Građani Vojvodine rumunske nacionalnosti mogu da se informišu o kulturnim zbivanjima prateći dve specijalizovane emisije na Radiju Novi Sad - *Cadran cultural* „Kulturni brojčanik“ i *Panorama culturală* „Kulturna panorama“. Emisija sa kulturnom tematikom u TV programu na rumunskom jeziku Javnog medijskog servisa Vojvodine, kao i na lokalnim radio i TV stanicama koje emituju program na rumunskom jeziku, nema. Naime, pretežno je reč o emisijama kolažnog tipa koje, s vremena na vreme, emituju priloge iz kulture, a ponekad posvete ceo sadržaj kulturnim dešavanjima.

Kada je reč o programu na rumunskom jeziku, urađena je analiza dveju emisija koje se emituju na programu Javnog servisa Vojvodine - radijske emisije iz kulture *Cadran cultural* „Kulturni brojčanik“ i TV emisije *TV magazin*, kao i TV emisije *Caleidoscop* „Kaleidoskop“ koja se emituje na regionalnoj stanici TV Banat sa sedištem u Vršcu.

1 Analiza radijske emisije

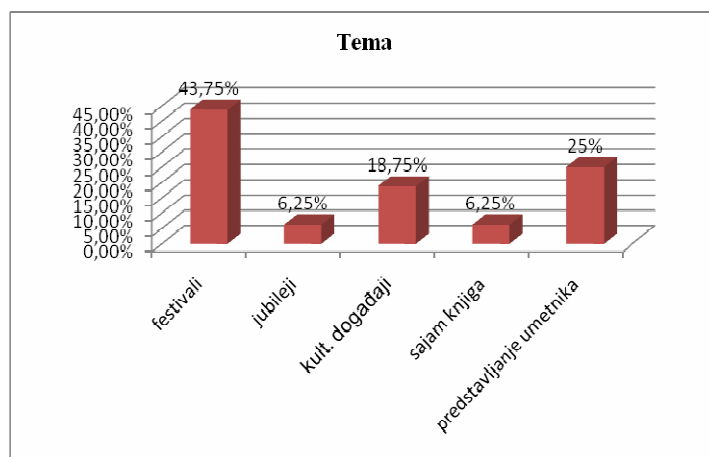
Cadran cultural „Kulturni brojčanik“ je emisija sa kulturnom tematikom; emituje se četvrtkom od 19 časova i traje oko 60 minuta. Za potrebe monitoringa analiziran je *Kulturni brojčanik* emitovan 17. oktobra 2013. godine.

Analizirana emisija ima ukupno 27 priloga: 4 autorska izveštaja, 12 saopštenja, plus voditeljska najava/odjava emisije, voditeljske najave priloga (ukupno 2) i muzički prilozi (ukupno 7); voditeljskom najavom se uvode autorski prilozi.

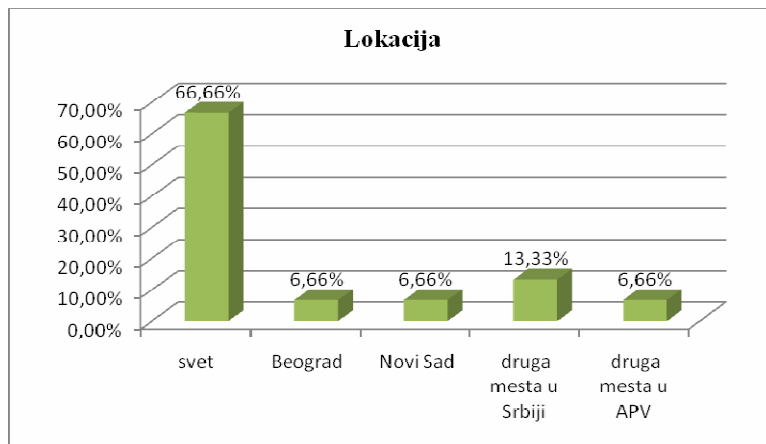
Grafikon br.1 Žanr

Analizirana emisija traje skoro 60 minuta (3597 sekundi); trajanje samih priloga i saopštenja, bez najava i muzičkih priloga, iznosi oko 35 minuta (2090 sekundi). Analizirani priloz najčešće se bave festivalima, kako u zemlji, tako i u matičnoj državi (dodelom Sterijine nagrade, dodelom nagrade za životno delo festivala „Dani Zorana Radmilovića“, festivalom „Joakim interfest“ u Kragujevcu, edicijom festivala „Kanski filmovi u Bukureštu“, edicijom festivala jevrejskog filma u Bukureštu, festivalom animiranog filma „Animest“ u Bukureštu, učešćem Narodnog pozorišta u Beogradu na festivalu klasičnog teatra u Aradu), jubilejima (obeležavanjem 50 godina postojanja Unije sineasta Rumunije), kulturnim događajima (održavanjem Književne kolonije, dodelom Nobelove nagrade za književnost, izložbom rumunskog slikara u Temišvaru), predstojećim sajmom knjiga u Beogradu, a beležimo i priloge u kojima se predstavljaju umetnici, najčešće književni stvaraooci (prilog o ovogodišnjoj laureatkinji Nobelove nagrade za književnost, Alis Monro i o drugim dobitnicima ove nagrade, prilog o poznatoj rumunskoj izvođačici narodnih pesama, kao i prilog o poznatom rumunskom karikaturisti).

Grafikon br.2 Tema

Kada je reč o autorskim prilogima, 2 priloga potpisuju redakcijski novinari, 2 potpisuje saradnica redakcije. U saopštenjima se čuje glas voditeljke, dok u autorskim prilogima beležimo jedan aktuelni audio snimak, dok se u preostala tri autorska priloga čuje glas samih autora; najčešće su to aktuelni događaji, uz 2 medijske inicijative. Mesto zbivanja događaja su Beograd, Novi Sad, druga mesta u Srbiji (Kragujevac, Zaječar), druga mesta u Vojvodini (selo Uzdin) i svet (London i Švedska + mesta u matičnoj državi: Bukurešt, Temišvar i Arad).

Grafikon br.3 Lokacija

U prilogima govore strani subjekti (ustanove, književnici, građani, režiseri, žiri festivala, novinska agencija), domaće ustanove iz sveta kulture, književnici. Budući da u kategoriji subjekat prednjače institucije, ne osobe, pol subjekta je najčešće neodređen; muških subjekata ima ukupno 3, dok subjekti ženskog pola u potpunosti izostaju. Takođe, subjekat se uglavnom samo spominje u saopštenju, ne vidi se i ne čuje se.

U kategoriji objekat pojavljuju se strani objekti (književnici, ustanove, režiseri, pevači), kao i domaće ustanove, režiseri, glumci, dramski pisci, novinari, pozorišni kritičari. Vrednosni kontekst objekta i vrednosni kontekst novinara prema prilogu je uvek pretežno neutralan, a pristup kulturi je uvek „mejnstrim“. Treba istaći i upotrebu rodno senzitivnog jezika, kao i prisustvo multikulturalizma (prilog o „Joakim interfestu“ u Kragujevcu, gde se govori o laureatu festivala, režiseru pozorišta „Deže Kostolanji“ iz Subotice, Andrašu Urbanu, kao i prilog o festivalu jevrejskog filma odnosno o učešću Narodnog pozorišta u Beogradu na Festivalu klasičnog teatra u Aradu, Rumunija).

2. Analiza TV emisije

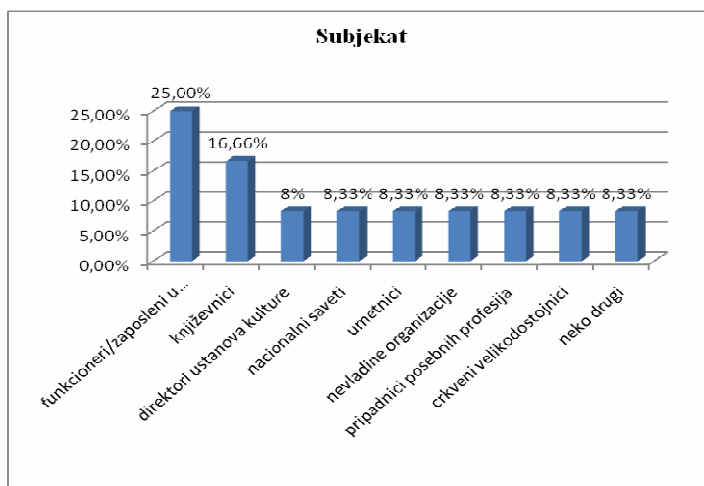
TV magazin je emisija kolažnog tipa koja se emituje nedeljom, u terminu od 12:00 časova. Trajanje emisije iznosi oko 60 minuta, a za potrebe monitoringa analiziran je *TV magazin* emitovan

20. oktobra 2013. godine. Ovakav izbor je napravljen iz razloga što u TV programu na rumunskom jeziku ne postoji posebna emisija sa kulturnom tematikom.

Analizirana emisija ima ukupno 18 priloga: 6 priloga su autorski izveštaji, plus najavne/odjavne špice, voditeljske najave priloga (ukupno 5), muzički prilozima (ukupno 4) i voditeljska odjava emisije; svaki autorski izveštaj se uvodi voditeljskom najavom, a priloga iz kulture ima ukupno 3.

Analizirana emisija traje skoro 58 minuta (3460 sekundi); na priloge iz kulture „pada“ oko 27 minuta (1601 sekunda). Analizirani prilozima se bave godišnjicama i jubilejima (5 godina od osnivanja Zavoda za kulturu Rumuna iz Vojvodine) i kulturnim događajima (održavanjem Književne kolonije, odnosno namerom o osnivanju muzeja pri Rumunskoj pravoslavnoj crkvi u Dolovu). U pitanju su tri autorska priloga, koji potpisuju redakcijske novinarke – dva aktuelna događaja i jedna medijska inicijativa; u prilozima se svaki put emituje aktuelni video snimak - tonski. Dužina trajanja priloga (u sekundama) iznosi 614 (nešto više od 10 minuta), 484 (nešto više od 8 minuta) i 503 sekunde (oko 8 i po minuta). Mesto zbivanja događaja su druga mesta u Vojvodini – grad Zrenjanin i sela Uzdin i Dolovo.

U prilozima govore pretežno muški subjekti – 4 u prvom prilogu, 4 u drugom, 1 u trećem, ukupno 9: počasni direktor Zavoda za kulturu Rumuna, predsednik Rumunskog nacionalnog saveta, predsednik Administrativnog odbora Zavoda za kulturu, univerzitetski profesor, predsednik Društva za rumunski jezik Vojvodine, predsednik filijale Društva za rumunski jezik Vojvodine, svešteno lice, direktor osnovne škole, akademski slikar. Ženskih subjekata ima ukupno 3, sva tri subjekta se pojavljuju u istom prilogu: predsednica ženske asocijacije i 2 književnice.

Grafikon br. 4 Subjekat

Subjekti najčešće govore o Zavodu za kulturu Rumuna, o rumunskim književnicima iz Vojvodine i njihovom učešću na „Književnoj koloniji“ i o nameri mladog sveštenika da osnuje

muzej pri Rumunskoj pravoslavnoj crkvi u Dolovu. Vrednosni kontekst objekta i vrednosni kontekst novinara prema prilogu je uvek pretežno neutralan, pristup kulturi je uvek „mejnstrim“, a izostaju i multikulturalizam i upotreba rodno senzitivnog jezika; ipak treba istaći da je koncepcija priloga takva da ne implicira upotrebu takvog jezika.

3. Analiza regionalne TV emisije

Caleidoscop „Kaleidoskop“ je emisija koja se emituje svake srede u terminu od 17:30 časova, na regionalnoj stanici TV Banat sa sedištem u Vršcu. Trajanje emisije je oko 30 minuta i bavi se najvažnijim događajima vezanih za život rumunske nacionalne zajednice na tom prostoru. Za potrebe monitoringa analiziran je *Kaleidoskop* emitovan 30. oktobra 2013. godine.

Analizirana emisija traje skoro 22 minuta (1275 sekundi) i koncipirana je kao autorski izveštaj koji se bavi jubilejom – 10 godina od osnivanja Scene na rumunskom jeziku „Petru Krdu“ pri Narodnom pozorištu „Sterija“ u Vršcu. Izveštaj potpisuje redakcijska novinarka. Prilog je „podeljen“ na 15 sekvenci - autorska najava događaja, 3 izjave, 3 intervjua, u trajanju od 13 minuta (782 sekunde), u vidu aktuelnog video snimka – tonskog, zatim uvodnu/odjavnu špicu i 5 sekvenci, što u vidu arhivskog snimka, što u vidu slajdova, o aktivnostima Scene, a u pitanju je aktuelni događaj koji se zbiva u gradu Vršcu.

O događaju govori 7 subjekata – 6 muških (3 glumca, gimnazijski profesor, rumunski konzul i predsednik Rumunskog nacionalnog saveta) i 1 ženski subjekat (redakcijska novinarka). Svi subjekti govore o Sceni na rumunskom jeziku. Vrednosni kontekst objekta i vrednosni kontekst novinara prema prilogu je uvek pretežno neutralan, pristup kulturi je uvek „mejnstrim“, a izostaju i multikulturalizam i upotreba rodno senzitivnog jezika, ali koja se može objasniti koncepcijom priloga koja ne implicira upotrebu takvog jezika.

4. Zaključne napomene

Na osnovu sprovedene analize, nameće se zaključak da je „ponuda“ specijalizovanih emisija sa kulturnom tematikom siromašna – postoje samo dve, obe se emituju na Radiju Novi Sad. TV emisija sa ovom tematikom nema ni u TV programu na rumunskom jeziku Javnog medijskog servisa Vojvodine, ni u programu regionalnih radio i TV stanica koje emituju program na rumunskom jeziku, premda se prilozima sa kulturnom tematikom emituju u emisijama kolažnog tipa.

Kada je reč o analiziranim emisijama, zapažamo da su u emisijama *TV magazin* i *Kaleidoskop* emitovani prilozima u kojima se izveštava o kulturnim dešavanjima vezanim za rumunsku nacionalnu zajednicu. Sa druge strane, u emisiji *Kulturni brojčanik* emitovani su prilozima koji „prevazilaze“ okvire rumunskog živilja u Vojvodini i koji se bave ne samo aktuelnim kulturnim dešavanjima u Srbiji, već i u matičnoj zemlji, Rumuniji, a ističemo i prisustvo multikulturalizma.

IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJA O KULTURI NA RUMUNSKOM JEZIKU

Miroslav Keveždi

Zavod za kulturu Vojvodine

Sažetak:

U ovom radu se posmatraju karakteristike emisija elektronskih medija na rusinskom jeziku koje bivaju emitovane u Srbiji, a fokusirane su prvenstveno na kulturne sadržaje. Autor u uvodnom delu prezentuje istorijat Rusina u Vojvodini, njihov kulturni i informacioni sistem. Kvantitativno-kvalitativnom analizom sadržaja analizirane su televizijska emisija „Добри вечар Войводино“ i radijska emisija „Културна панорама“. Na osnovu analize sagledane su karakteristike žanra, teme, roda, prezentacije, povoda, lokacije, autorstva, subjekta, vrednosnog konteksta, pristupa kulturi i multikulturalizma. Zaključuje se da je televizijska emisija relativno raznovrsna i dobro izbalansiranih karakteristika. Radijska emisija ima visok udeo muzičkih numera, siromašnijih novinarskih formi, koje na brži i suvlji način prenose informacije o kulturnim dešavanjima, ali kvalitet emisije kao da je u padu u odnosu na emisiju od pre nekoliko godina.

Ključne reči: Rusini, mediji, kultura, novinarstvo.

1. Uvod

Cilj ovog rada jeste analiza emisija elektronskih medija na rusinskom jeziku koje bivaju emitovane u Srbiji, a fokusirane su prvenstveno na kulturne sadržaje. Dve emisije koje *par excellence* prepoznajemo kao takve su „Добри вечар Войводино“ na programu TV Vojvodina, i „Културна панорама“ na programu rusinske redakcije Radio Novog Sada.

Rusinska nacionalna manjina prema mišljenju mnogih koji je poznaju predstavlja primer razvijenog kulturnog i informativnog sistema, razvijanog decenijama i ugrađenog u tradiciju ove zajednice.

1.1 Istorija Rusina u Vojvodini

Istorija Rusina govori da su na prostor današnje Srbije stupili na osnovu ugovora potpisanog 17. januara 1751. godine od strane Jozefa de Redla, savetnika carice Marije Terezije i administratora Kraljevsko-državnog Bačkog distrikta u Somboru. Ugovorom je tada definisano naseljavanje 200 rusinskih grko-katoličkih porodica iz severoistočnih ugarskih županija u mesto koje se danas naziva Ruski Krstur i nalazi se u opštini Kula. Iako se tamo danas nalazi tek 32,2% Rusina ipak se Krstur i dalje tretira kao prvo i za Rusine najznačajnije mesto, tako da je tamo sedište Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine.

Od druge polovine osamnaestog veka Rusini su počeli da se raseljavaju po Vojvodini tako da je njihova populacija osim u kulskoj opštini rasprostranjena i u opštini Vrbas (23,7%), Novi Sad (15,2%), Žabalj (8,4%), Šid (7,2%), Sremska Mitrovica (4,4%), Bačka Topola (1,8%), Beograd (1,7%) i Subotica (1,2%).

Ukupan broj Rusina po Popisu iz 2011. je 14.246 lica, što predstavlja pad za 10,4% sa 15.905 lica registrovanih na Popisu 2002. godine. U opštini Kula je Rusina 2002. godine bilo 5.398 ili 11,2% od 48.353 stanovnika opštine. Po Popisu iz 2011. godine ima ih tek 4.588. Od ove brojke najveći deo nalazi se upravo u Ruskom Krsturu, tako da je tu po Popisu iz 2002. godine tamo bilo 4.483 Rusina, što je činilo 86% pripadnika ovog mesta. I pored pada broja Rusina ova proporcija je i dalje zadržana. S obzirom da Rusini nemaju ni jednu opštinu u kojoj bi bili u većini, možemo reći da je ovo najveća rusinska „mesna zajednica“. To da su Rusini naseljeni relativno homogeno prisutno je i u drugim mestima – mesnim zajednicama u drugim opštinama, osim u urbanijim centrima tako da su disperzirano naseljeni u Novom Sadu, Subotici i Beogradu.

1.2. Informacioni sistem Rusina u Srbiji

I pored relativno malog broja, Rusini su bili relativno dobro organizovani, tako da su već 1753. godine imali školu, a informisanje zvanično otpočinje 1924. godine kad počinju da izlaze rusinske novine „Руски новини“. Posle Drugog svetskog rata ove novine nastavljaju sa radom, pod nazivom „Руске слово“. Ova novina izlazi i danas, ima tiraž od oko 2.300 primeraka i izdaje je NIU „Руске слово“ u Novom Sadu. Ova javna ustanova objavljuje i časopis za decu „Заградка“, časopis za mlade „МАК“ i časopis za literaturu, kulturu i umetnost „Шветлосі“.

Rusinska zajednica ima i mrežu elektronskih medija. U sistemu Radiodifuzne ustanove Vojvodine postoji redakcija od 1948. godine u okviru Radio Novog Sada (emituje dnevno oko 6,5 sati programa). Televizijska redakcija unutar današnjeg Javnog servisa Vojvodine svoja prva emitovanja imala je početkom sedamdesetih (emituje nedeljno oko 262 minuta programa). Program su emitovali redovno i nekoliko redakcija u okviru lokalnih radio stanica – IPC Kula (dnevno 1,5 sati programa), IC Vrbas (1 sat dnevno), Radio Regije iz Bačke Topole (30 minuta nedeljno) i Radio Šid (1 sat nedeljno). S obzirom da ne postoji dovoljna pokrivenost signalom Javnog servisa važno je da postoje sadržaji lokalnih medija, pogotovo u Šidu i Subotici. U opštini Kula postoje stranice na rusinskom i u lokalnom listu „Kulska komuna“, dok u nekim opštinama poput Žablja ili Sremske Mitrovice uopšte ne postoji lokalno informisanje na rusinskom jeziku. Po podacima Ratela iz 2012. godine u Ruskom Krsturu neovlašćeno koristi frekvencijski spektar Internet Radio Ruski Krstur na 96,9 MHz.

Od 2002. godine u Srbiji je na snazi Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, u skladu sa kojim su Rusini uspostavili svoj prvi Nacionalni savet rusinske nacionalne manjine. U

avgustu 2009. godine donosen je Zakon o nacionalnim savetima, u skladu s kojim je 2010. godine formiran novi Savet. Savet se u skladu sa Zakonom stara o pitanjima kulture, informisanja, obrazovanja i službene upotrebe jezika. Medijski radnici su kod Rusina prisutni u Savetu – potpredsednik Saveta je do nedavno bio glavni urednik nedeljnika „Руске слово“, dok je član Saveta i novinar u IPC Kula. Članica Saveta je i republička poslanica Olena Papuga, koja je pre toga bila novinarka u novinama „Руске слово“. Osim nje još dvoje novinara tih novina su članovi Saveta. Savet ima i poseban Odbor za informisanje, koji se specifično bavi pitanjima informisanja.

1.3. Kulturni sistem Rusina u Srbiji

To što su Rusini na prostor današnje Vojvodine došli kao grko-katolici u mnogome je odredilo izgradnju njihovog kulturnog sistema. Iako su i danas duboko povezani sa obradom zemlje još od svojih početaka u Vojvodini kreiraju impulse koji su podizali intelektualni i kulturni nivo zajednice. U prvom redu osnivane su škole koje su uglavnom bile konfesionalne, a sveštenici i učitelji koji su stizali iz starih krajeva u početku su bili jedina inteligencija. Oni su održavali vezu sa centrima u Užgorodu i Lavovu (današnja Ukrajina) odakle su stizale knjige i časopisi. U Užgorodu i Zagrebu školovale su se prve generacije domaćih sveštenika i učitelja, a neki od njih uspostavili su temelje rusinske literature sabirajući zbirke narodnih pesama ili objavljivanjem autorskih dela poput Idilskog venca sveštenika, filozofa i pesnika Gavrijila Kosteljnika objavljenog 1904. godine. Veza sa evropskom naučnom javnošću uspostavljena je radovima ukrajinskog etnografa Volodimira Hnaćuka koji je sabrao i predstavio narodnu baštinu Rusina u južnoj Ugarskoj nakon svoje posete 1897. godine.

Nacionalno buđenje Rusina odvija se u Novom Sadu 2. jula 1919. godine kada je održana narodna skupština bačko-sremskih Rusina na kojoj je osnovano Rusinsko Narodno Prosvetno Društvo – Prosveta. Ovo društvo su vodili grkokatolički sveštenici i tanak sloj obrazovanih ljudi. Gavriilo Kosteljnik (1886-1948) koji je bio jedan od najobrazovanijih vojvođanskih Rusina 1923. godine piše *Граматику бачванско-рускеј бешеду* i na taj način kodifikuje jezik ovdašnje rusinske zajednice. Prosveta o svom trošku izdaje školske udžbenike i knjige. Dvadeset godišnjaka Rusinskih kalendara su odigrali značajnu prosvetiteljsku ulogu kod naroda. Na stranicama navedenih publikacija razvio se književni život i stasala je nova generacija rusinske inteligencije, među njima i doajen rusinske literature Mihajlo Kovač. Prosveta se oslanjala na crkvu. Nacionalni identitet Rusina je vezivala za jedinstvo sa Ukrajincima, njihovu istorijsku tradiciju i kulturu. Narodni govor bio je uzet za rusinski literaturni jezik. Po ovoj orijentaciji narod koji je izrastao iz dva sela, iz 350 već legendarnih porodica - predaka, dobio je istorijsku i nacionalnu viziju, koju je,

predvođen Kosteljnikom, zastupao značajan deo rusinske inteligencije.³

Za četiri i po decenije socijalističke Jugoslavije kulturni i prosvetni život Rusina u Vojvodini i pored različitih faza, u mnogim segmentima je dosegao granice evropskih standarda. Staranje o nacionalnim i kulturnim potrebama Rusina na sebe je preuzela država. Pozitivna zakonska regulativa bila je krunisana uvođenjem rusinskog jezika kao jednog od zvaničnih u pokrajini Vojvodini. Osnove daljeg kulturnog razvoja predstavljali su temelji koje je postavila Prosveta. „Руске слово“ i drugi izdavači poput novosadske grkokatoličke parohije Sv. Petra i Pavla, ili Zavoda za izdavanje udžbenika u Beogradu - odeljenje u Novom Sadu, objavili su približno petsto naslova knjiga na rusinskom jeziku autorske umetničke literature, beletristike, obrazovnog sadržaja i naučnih dela. Grkokatolička crkva izdaje svoje kalendare i časopis *Дзвони*.

Na području školstva zajednica je posebno napredovala. Od 1970. godine u Ruskom Krsturu započinje sa radom Gimnazija na rusinskom nastavnom jeziku. Na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu 1982. godine osnovana je Katedra za rusinski jezik i književnost.

Početakom devedesetih godina XX veka rusinski intelektualci osnivaju dve organizacije koje nastoje da zastupaju interese zajednice. U proleće 1990. godine konstituisan je Savez Rusina i Ukrajinaca Jugoslavije, danas Srbije. Krajem iste godine osniva se i Matica rusinska. Savez je po svojoj nacionalnoj orijentaciji produžio gde je nekada stala Prosveta. Za Savez Rusini su deo ukrajinske nacije, sa svojom regionalnom i istorijskom posebnosti, dok Ukrajinu drže za matičnu državu. Matica ima sedište u Ruskom Krsturu. Njena platforma polazi od toga da su Rusini poseban evropski narod. Matica održava veze sa rusinskim organizacijama u Evropi i Americi i uzima učešće na svetskim kongresima Rusina.

Osim ove dve organizacije čije delovanje se formira u odnosu na ukupnu rusinsku zajednicu u Istočnoj Evropi i šire, postoji i veliki broj drugih koje imaju lokalnije pretenzije: Društvo za rusinski jezik, književnost i kulturu; Društvo Rusina u Sremskoj Mitrovici; Društvo Rusina u Subotici; Etno klub „Oteto od zaborava“; Kulturno-prosvetno društvo „ДОК“; KPD „Ђура Киш“; KPD „Karpati“; KUD „Žetva“; KUD „Ivan Kotljarevski“; KUD „Petro Kuzmjak“; KUD „Taras Ševčenko“; MATKA – Društvo Rusina Novog Sada; „Rusinski forum GEA“; Nevladina organizacija mladih Rusina „Pact Ruthenorum“; Rusinski kulturni centar; RKUD „Dr Gabrijel Kosteljnik“; Hor „Rožanov“.

Ustanove kulture koje formiraju kulturni život Rusina su Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina (osnovan 2008. godine), Nacionalni teatar „Петро Ризнич Дядя“, Dom kulture Ruski Krstur.

³ Nasuprot Prosveti, 1933. godine, nastala je druga rusinska organizacija – Kulturno prosvetni savez jugoslovenskih Rusina – Zarja. Organizacija koja je imala manji uticaj na zajednicu, ali koja je takođe izdavala svoje publikacije i zastupala svoje ideje. I ovo društvo je publikovalo kalendare, knjige i nedeljnik Ruska zarja. Pobornici Zarje su bili opredeljeni za manji uticaj crkve i za pravednije socijalno društvo. Identitet Rusina su vezivali za tradicije slavenofilstva, rusofilstva i pravoslavlja. Za njih su bačko-sremski Rusini predstavljali samo deo 180 milionskog ruskog naroda.

Iako je rusinsko društvo ostalo tradicionalno vezano za poljoprivredu, istovremeno se kod Rusina stvorio i širok sloj visokoobrazovanih ljudi koji svoju egzistenciju vezuju za gradske sredine. Zajednica je 1991. godine imala preko 900 pripadnika sa visokom ili višom stručnom spremom na 18.099 svojih pripadnika. Po Popisu iz 2002. godine 9,93% pripadnika zajednice imalo je višu ili visoku školu, a broj nepismenih sveo se na svega 40.

1.4. Medijsko pokrivanje kulture kod Rusina u Srbiji

1.4.1 Radijsko pokrivanje kulture kod Rusina u Srbiji

Dnevni radio program na rusinskom jeziku vojvođanskog javnog servisa emituje se svakog dana u nedelji, a odlikuje ga koncentracija emisija u ranom prepodnevnom periodu i terminima oko podneva. Svakog radnog dana u ovim terminima emituje se neka od specijalizovanih emisija, a subotom i nedeljom više njih. Emisija „Културна панорама“ emituje se po aktuelnoj šemi nedeljom od 12:30 do 13:30 časova, posle emisije „З народней студзенки“, a pre verske emisije „Хліб наш насушни“.

Fokus radijske emisije „Културна панорама“ na rusinskom jeziku bio je, u skladu sa rezultatima monitoringa izvedenog 2007. godine, na prezentaciji kulturnih proizvoda koji su javnosti inače predstavljeni u toku sedmice na nekom kulturnom događaju, poput književne večeri, festivalu monodrame, recitatorskom festivalu, manifestaciji „Костельникова ешень“, projekciji filma itd. (Keveždi, u: Valić Nedeljković, 2008:171).

1.4.2 Televizijsko pokrivanje kulture kod Rusina u Srbiji

Dnevni televizijski program na rusinskom jeziku javnog servisa Vojvodine emituje se svakog dana u nedelji. Informativne emisije emituju se svakog dana osim nedelje u 18:15 časova. Emisije kolažnog tipa emituju se nedeljom „ТВ Магазин“ (u trajanju od 60 minuta), i četvrtkom „Добри вечар Войводино“ (u trajanju od 90 minuta). Emisija „ТВ Магазин“ obuhvata događaje iz najrazličitijih sfera života Rusina, a „Добри вечар Войводино“ predstavlja priliku za razgovore sa istaknutim ličnostima u rusinskoj zajednici i neguje više kulturnih sadržaja u vidu snimaka predstava, koncerata i festivala.

1.5. Istraživačko pitanje

Pitanje koje u ovom radu postavljamo odnosi se na utvrđivanje karakteristika emisija elektronskih medija na rusinskom jeziku koje bivaju emitovane u Srbiji, a fokusirane su prvenstveno na kulturne sadržaje.

2. Metod

U nastojanju da odgovorimo na istraživačko pitanje analiziraćemo karakteristike koje se odnose se na žanr, temu, prezentaciju, povod, lokaciju, autora, nosioca radnje ili stava, medijsko predstavljanje nosioca radnje, objekat radnje ili stava, vrednosni kontekst subjekta i novinara, pristup kulturi, multikulturalizam i upotrebu rodno osetljivog jezika.

Metod koji ćemo koristiti je kvantitativno-kvalitativna analiza sadržaja.

Analizirani korpus obuhvata jednu televizijsku emisiju „Добри вечар Войводино“ emitovanu 31. oktobra 2013. godine u 20:00 do 21:30 časova (5.359 sekundi) i jednu radijsku emisiju „Културна панорама“ emitovanu 27. oktobra 2013. godine od 12:30 do 13:30 časova (3.572 sekundi).

3. Rezultati i analiza

3.1. Karakteristike televizijske emisije „Добри вечар Войводино“

Analizirana televizijska emisija „Добри вечар Войводино“ u trajanju od jednog i po sata sastojala se iz tri novinarske celine koje su povezane najavama iz studija. Prva celina odnosila se na reportažu sa 58. Međunarodnog sajma knjiga u Beogradu. Druga celina predstavljala je arhivski materijal u vidu emisije „Шлїди“ (Tragovi) koja je sastavljena od tri posebna priloga. Treća celina je snimak nastupa hora „Розанов“ iz Đurđeva.

Reportaža sa sajma knjiga u Beogradu predstavlja snimak promocije izdanja NIU „Руске слово“ u toku 2013. godine u trajanju od 1.404 sekundi (oko 23 minuta). Na događaju su bili prisutni autori i recenzenti, kao i rukovodstvo ustanove koji predstavljaju subjekte i objekte snimljene komunikacije.

Arhivski materijal snimka emisije posvećene kulturi „Шлїди“ iz 1993. godine sastojao se iz tri priloga raznovrsnog karaktera u ukupnom trajanju od 1.506 sekundi (oko 25 minuta). Prvi prilog predstavlja umetničku formu – autorsku crticu u kojoj je pročitano pismo tekst koji je praćen adekvatnim snimcima igranog karaktera.

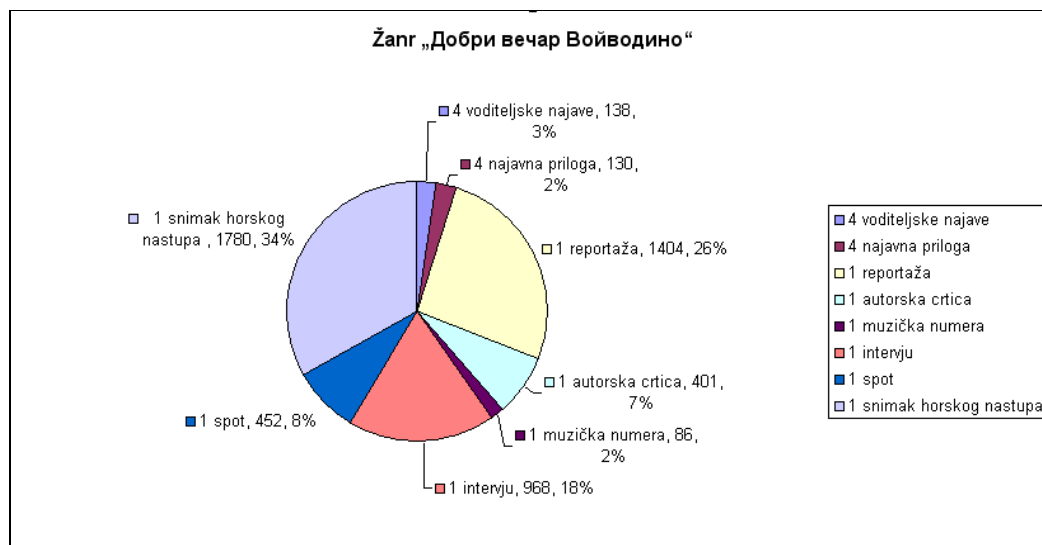
Snimak nastupa hora „Розанов“ obuhvata nekolicinu numera duhovnog karaktera koje hor izvodi u ambijentu grko-katoličkog hrama u Đurđevu u trajanju od 1.780 sekundi (oko 30 minuta).

Ostatak od 12 minuta čini najavna špica u trajanju od 10 sekundi, a zatim najavni prilog u trajanju od 130 sekundi, najave i odjava iz studija u trajanju ostatka.

Vreme emisije sastoji se iz 14 segmenata od kojih su 6 novinarske jedinice (priloga), a 8 su špica, najave i najavni prilozii.

3.1.1. Žanr

Žanrovski se sadržaj emisije može razvrstati na 4 voditeljske najave iz studija (138 sekundi); 4 najavna priloga trajanja (130 sekundi); 1 reportaža (1.404 sekundi); 1 autorska crtica (401 sekundi); 1 muzička numera (86 sekundi); 1 intervju (968 sekundi); 1 spot (452 sekundi); 1 snimak horskog nastupa (1.780 sekundi) (Grafikon 1.).

Grafikon 1.

Žanrovska zastupljenost u televizijskoj emisiji „Добри вечер Војводино“ 31. oktobra 2013. godine

3.1.2. Tema

Prilozi se odnose na 4 vrste: na kulturne događaje 3 (ali su to 2 puta voditeljske najave i jednom najavni prilog); sajam knjiga 3 (jednom u voditeljskoj najavi, jednom u najavnom prilogu i jednom u najavljenoj reportaži); predstavljanje umetnika 6 puta (1 voditeljska najava, 1 najavni prilog, 1 autorska crtica, 1 intervju, 1 spot, 1 snimak horskog nastupa); festival (1 muzička numera).

3.1.3. Upotreba rodno osetljivog jezika

Upotreba rodno osetljivog jezika nije mogla biti registrovana jer nisu korišćene imenice za koje bi se moglo znati da se odnose na ženske osobe. Primećeno je da se koristi plural u vidu „članovi hora“ ili „naši novinari“ tamo gde taj plural podrazumeva i muške i ženske osobe. Primećeno je takođe da akteri priloga koriste rodno osvešćen jezik. Na primer Mikola Šanta, urednik izdavačke delatnosti NIU „Руске слово“ koristi konstrukcije „Dajem reč direktorici...“, „...spomenutoj autorici (Melaniji Rimar)“ itd.

3.1.4. Presentacija

Gledalac ima priliku da vidi i čuje voditeljku 4 puta, u trajanju od nešto više od 2 min. Aktuelni

audio/video snimak prisutan je u pet segmenata u trajanju od 3.286 sekundi. Arhivski snimak prisutan je u 5 segmenata u trajanju od 1.943 sekundi. Odnos aktuelnih snimaka prema arhivskim prema studijskim iznosi 61:36:2 (%).

3.1.5. Povod

Od 14 segmenata u 6 je povod aktuelni događaj, a u 8 nešto drugo (arhivski materijal).

3.1.6. Lokacija

Lokacija segmenata je u 3 slučaja Beograd; u 6 slučajeva neidentifikovano; u 3 slučaja Đurđevo i 2 puta studio.

3.1.7. Autor

Autor je poznat u 4 slučaja, a za 8 segmenata je nepoznat. Autori se ne potpisuju na početku priloga već na odjavnoj špici.

3.1.8. Nosilac radnje

Subjekat je u 6 slučajeva novinar. U po jednom slučaju su to direktor ustanove, književnik ili udruženje građana (hor). Unutar reportaže sa sajma ima nekoliko subjekata u vidu predstavnika pokrajinske administracije, direktorice ustanove, pisaca i novinara.

3.1.9. Pol subjekta

Samo muški subjekti su prisutni u 4 priloga. Samo ženski u 6. Segmenata u kojima nije poznat subjekt ima 4. Jedan prilog sadrži i muške i ženske subjekte (reportaža sa sajma).

3.1.10. Predstavljanje subjekta

U 9 slučajeva subjekat je predstavljen kroz aktuelni video snimak. U 5 slučajeva radi se o arhivskom snimku. Prilozi su u dva slučaja pokriveni aktuelnim video snimkom, u trajanju od 3.184 sec, dok se u 4 slučaja radi o arhivskim priložima u trajanju od 1.907 sec.

3.1.11. Objekat (onaj o kojem govori subjekat)

Objekat se prepoznaje jednom u vidu predstavnika pokrajinskog sekretarijata i pisca; 5 puta su u pitanju umetnici (pisci, slikari); dva puta nevladina organizacija (hor); u 4 slučaja ne može se identifikovati objekat ili se radi o najavi reprize, na primer. U reportaži sa sajma objekat je skoro svako ko se pojavio kao subjekat, jer pisci i recenzenti govore o svojim knjigama i jedni o drugima.

3.1.12. Vrednosni kontekst subjekta i novinara

Vrednosni odnos subjekta prema objektu je takav da ga u 5 slučajeva nema. U 6 slučajeva je pretežno pozitivan, a u 3 pretežno neutralan. Nema negativnih vrednovanja. Odnos novinara prema prilogu je u 3 slučaja pozitivniji, ali se može reći da je on generalno neutralan.

3.1.13. Pristup kulturi

Pristup prema kulturi je uglavnom orijentisan na „mejnstrim“, ali u dva priloga može se govoriti o određenoj vrsti alternativnog medijskog izraza: u autorskoj crtici kao igranom prilogu, i isto tako igranom „spotu“ u kojem je akter-subjekt slikar, koji učestvuje u igranom video materijalu na koji ide muzika (Kitaro). Razlika u odnosu na klasičan muzički spot je u ovom slučaju u tome što je naglasak na „glumcu“ (slikaru), a ne na muzičkom izvođaču.

3.1.14. Multikulturalizam

Ako bi se gledalo sa stanovišta prisustva drugih kultura onda multikulturalizma nema u analiziranim priložima. Jedan od aktera je predstavnic pokrajinske administracije (Ileana Ursu) koja govori srpski i biva sinhrono prevedena na rusinski. Ipak, ako se gleda forma tada se uočava da su prilozima iz arhive bili prevedeni-titlovani na srpski jezik, te tako postajali dostupni široj zajednici.

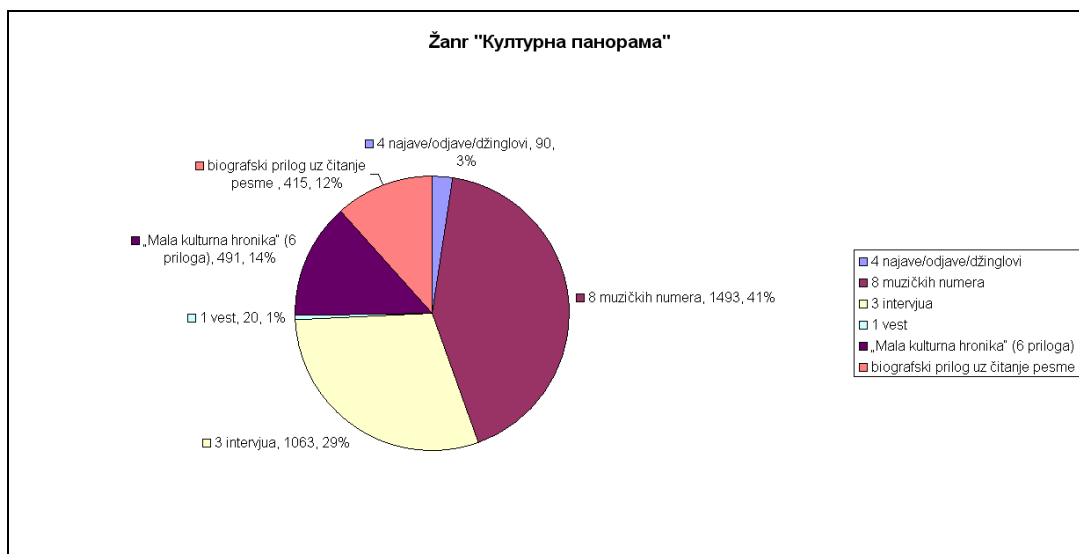
3.2. Karakteristike radijske emisije „Культурна панорама“

Analizirana radijska emisija „Культурна панорама“ emitovana 27. oktobra 2013. godine u trajanju od jednog sata sastojala se iz pet celina. Prva se odnosi na događanja oko sajma knjiga u Beogradu. Druga se odnosi na susret rodbine spisateljice Desanke Maksimović sa rusinskom autoricom Leonom Hajduk i piscem Štefanom Hudakom. Središnji deo emisije posvećen je „Maloj kulturnoj hronici“, gde se na muzičkoj podlozi u bloku čitaju kratki prilozima ili fleš vesti vezani za kulturnu scenu Rusina. Nakon bloka kratkih priloga sledilo je podsećanje na Mihala Kovača, jednog od najvažnijih autora kod Rusina. On za sebe predstavlja posebnu celinu u kojoj je prvo pročitana biografija pisca, a zatim je pušten arhivski snimak u kojem pisac sam čita svoju poeziju. Nakon toga sledi blok muzičkih numera do kraja za koji uslovno možemo reći da čine peti deo.

Ukupno smo prepoznali 18 različitih segmenata emisije ukupnog trajanja 3.572 sekundi. Uvodna špica, najava i podsećanja novinarke o kojoj se emisiji i programu radi predstavljaju 4 segmenta u trajanju od 90 sekundi. Muzičkih numera je bilo 8 u trajanju od 1.493 sekundi (41%). Prosečno trajanje muzičke numere je nešto više od 3 min. Klasičnih novinarskih priloga je bilo 6, u trajanju od 1989 sekundi (56%).

3.2.1. Žanr

Žanrovski se sadržaj emisije može razvrstati na dve voditeljske najave/odjave iz studija i dva podesećanja o kojoj se emisiji radi (90 sekundi); Jedna vest (20 sekundi) - van segmenta „Mala kulturna hronika“ u kojoj je bilo šest uzastopnih „fleš“ priloga koje smo ipak računali kao jedan prilog. 8 muzičkih numera (1.493 sekundi); 3 intervjua (1.063 sekundi); 1 blok od 6 fleš vesti (491 sekundi); jedan biografski prilog uz čitanje pesme (415 sekundi) (Grafikon 2.).

Grafikon 2.

Žanrovska zastupljenost u radijskoj emisiji „Культурна панорама“ 27. oktobra 2013. godine

3.2.2. Tema

Prilozi se uglavnom odnose na više tematskih vrsta: 3 puta su to prilozi koji se odnose na sajam knjiga i izdavaštvo; 8 muzičkih numera; 2 puta predstavljanje umetnika; 2 „džingla“; jednom su obuhvaćene teme festivala, kulturnog događaja i predstavljanje umetnika („Mala kulturna hronika“); jednom predstavljanje umetnika i sajam knjiga; 1 odjava.

3.2.3. Upotreba rodno osetljivog jezika

Upotreba rodno osetljivog jezika je registrovana u prilozima u kojima su bili spominjani „Leona Hajduk, publicistkinja“ i „Desanka Maksimović, spisateljica“.⁴ Nije primećeno nekorektno korišćenje jezika.

3.2.4. Prezentacija

Slušalac ima prilike da u 5 segmenata čuje samo voditeljicu Mariju Tot (110 sekundi). U 9

⁴ Urednica Marija Tot je bila polaznica Rodnih studija.

slučajeva radi se o pretežno arhivskom snimku (8 muzičkih numera i jedno arhivsko čitanje pesme u trajanju od 1.908 sec – novinarka najavljuje pesmu biografijom autora). U 4 slučaja radi se aktuelnom audio snimku. Osim urednice Marije Tot angažovan je još novinar Velimir Paplacko na jednom intervjuu.

3.2.5. Povod

Od 18 segmenata u 4 je povod aktuelni događaj, u dva slučaja je povod pseudo-događaj (104. godišnjica rođenja pisca i učešće Društva za rusinski jezik na sajmu). Nešto drugo je u pitanju u 12 slučajeva (muzičke numere i najave/odjave).

3.2.6. Lokacija

Zastupljene lokacije su u tri slučaja Beograd; u dva slučaja Novi Sad; u jednom slučaju drugo mesto u AP Vojvodini – Šid; u jednom segmentu je bilo više lokacija (Atina, Niš, Ruski Krstur, Beograd, Vrbas, Kula, Đurđevo). Za 11 segmenata ne može se odrediti lokacija (npr. muzičke numere).

3.2.7. Autor

Autor je poznat u 2 slučaja, a za 16 segmenata je nepoznat. Autorica i urednica emisije Marija Tot identifikovala se pri odjavi. U slučajevima gde su autori poznati urednica ih prethodno najavljuje (Velimir Paplacko, Mihal Kovač).

3.2.8. Nosilac radnje

Subjekt je u 6 slučajeva novinar. U 8 slučajeva se uslovno može reći da su to umetnici jer se radi o muzičkim numerama. U 3 slučaja književnici. U jednom slučaju građanka-aktivistkinja.

3.2.9. Pol subjekta

Ženski subjekti su prisutni u 10 priloga (zajedno sa pevačicama muzičkih numera). Muški su prisutni u 4. Priloga koji sadrže i muške i ženske subjekte ima 4 (u pitanju su muzičke numere). U klasičnim novinarskim priložima ženski subjekti su dva puta zastupljeniji: ima ih 4 (Olgica Radović, Leona Hajduk, dva puta Marija Tot), naspram 2 muške osobe (Mihal Kovač i Mikola Šanta).

3.2.10. Predstavljanje subjekta

U 9 slučajeva subjekat je predstavljen kroz aktuelni audio snimak. U 9 slučajeva radi se o arhivskom snimku (muzika i čitana pesma).

3.2.11. *Objekat (onaj o kojem govori subjekat)*

Objekat se prepoznaje jednom u vidu stranog objekta, ali je tada u pitanju grad – Kijev (u čitanoj pesmi M. Kovača). Jednom je u pitanju udruženje građana – Društvo za rusinski jezik. Jednom su u pitanju najavljeni umetnici zajedno sa predstavnicima nevladine organizacije - Leona Hajduk, Štefan Hudak, Mihal Kovač i nositelji legata Desanke Maksimović. Tri puta se radi o umetnicima – piscima i njihovim mlađim kolegama. U bloku „Mala kulturna hronika“ spominju se različita udruženja, umetnici, književnici i naučni saradnici.

3.2.12. *Vrednosni kontekst subjekta i novinara*

Vrednosni odnos subjekta prema objektu je u takav da ga u 11 slučajeva nema, u jednom je neutralan, u 5 slučajeva je on pretežno pozitivan, a u jednom je i pozitivan i negativan. U ovom poslednjem slučaju radi se o 4. kratkom prilogu unutar bloka „Mala kulturna panorama“, gde autorka iznosi da je 17 glumaca iz Šida nastupilo u Studiju M u Novom Sadu: „Na žalost, reklama je bila loša i tajming u sredu u vreme radnog vremena. Cvetina Aničića smo ipak pronašli posle nastupa na odlasku kući: Nažalost, moramo da konstatujemo da je reklama nikakva, možeš li to objasniti: „Mi smo odigrali jednu predstavu na temu trgovine ljudima 'Rasprodaja' i dosta je aktuelna ta tema. 18. je dan trgovine ljudima, pa smo odigrali to u skladu sa tim“.

3.2.13. *Pristup kulturi*

Pristup prema kulturi je sasvim orijentisan na rusinski „mejnstrim“.

3.2.14. *Multikulturalizam*

Ako bi se gledalo sa stanovišta prisustva drugih kultura onda je multikulturalizam na neki način prisutan u 5 segmenata. U dva je u pitanju *par excellence* multikulturalni susret kad se radi o susretu članova porodice Desanke Maksimović sa rusinskim autorima i kad se radi o susretu među ansamblima u Nišu na festivalu manjina i zajednica gde su predstavljeni i Rusini preko mešane izvorne grupe iz KPD „Karpati“ iz Vrbasa (oni su se predstavili u susretu sa predstavnicima nemačke, romske, bugarske grupe). U jednom slučaju radi se o najavi priloga o porodici D. Maksimović, u jednom slučaju više poetski spominje se Kijev i njegovi susreti sa drugima kroz istoriju. U jednom slučaju spominje se Koordinacija Društava za jezike koja je nastupila na sajmu.

4. *Diskusija*

4.1.

Analizirana emisija „Добри вечар Войводино“ kao da je koncipirana u odnosu na kontekst koji obuhvata duži vremenski period od sedmice, što svakako zavisi od događaja koji su obrađivani (godišnji sajam knjiga u Beogradu, godišnja smotra horova u Rumi). Isto tako, obradom sajma u Beogradu emisija izlazi iz regionalnog konteksta u prelazi u nacionalni. Ovakvim dimenzioniranjem pojedinačna emisija svakako dobija na značaju.

Početak i kraj emisije u vidu najave/odjave voditeljice emisije (Ljubica Fečo) su kratke i koncizne (jasno određene dikcije) tako da ne opterećuju emisiju. Struktura emisije u kojoj se pojavljuju kratki najavni prilozi i koncizne najave voditeljice iniciraju kratkotrajan povratak gledaoca u studio, tako da bude efikasno vraćen na mesto događaja kojem je posvećen prilog. Prezentacija voditeljke i studija je izvedena s ukusom, u skladu sa tematikom emisije.

Koncept jednosatne emisije sastavljene od tri različite celine je zahvalan. Razlika u celinama pronalazi se u različitim lokacijama događaja (Beograd, Đurđevo i neidentifikovano mesto na Dunavu i druge vojvođanske lokacije), vremenu nastanka (aktuelno-staro-aktuelno), tematski (književnost i izdavaštvo; umetničke ličnosti slikara i pisaca; muzičko-horske aktivnosti), karakteristikama aktera (mlađi i stariji pisci, pisci za odrasle i za decu, itd.). Unutar celina nalaze se kraći prilozi koji se razlikuju po subjektu (piscu na sajmu, recenzentu, itd.) ili formi (autorska crtica, „spot“, horske numere). Na ovaj način izvodi se tematska raznovrsnost i balansiranost koja ne umara gledaoca.

Predstavljeni umetnici doprinose tematskoj raznovrsnosti. Radi se o nekoliko značajnih pisaca za rusinsku zajednicu unutar priloga sa sajma, zatim podsećanju na nekoliko značajnih kulturnih delatnika iz vremena kad su se bavili drugačijim kulturnim izrazom (stariji pisac koji je nekad glumio, glumac i novinar koji je nekad književno stvarao, slikar u video-izrazu, itd.). Ovim je obuhvaćena književnost i izdavaštvo, vizuelno i likovno stvaralaštvo, muzika i pozorište. Svakako da se pojavom autorskih umetničkih televizijskih priloga i sama emisija kandiduje kao kulturno dobro *par excellence*. Razmer prisustva muškaraca i žena u priložima je podjednak, pa čak i u korist žena. Multikulturalnosti u vidu susreta različitih nacionalnih kultura skoro da nema, ali je multikulturalizam prisutan kao raznolikost navedenih kulturnih izraza.

Autorstvo priloga je manje upadljivo, a ponekad i neprepoznatljivo. Iz odjavne špice je moguće zaključiti da su emisiju radile novinarke Olga Karlavaris i Helena Korpaš, ali potpisi u priložima nisu uvek prisutni. Nedostatak informacija možda je uočljiviji kod dužih celina kakva je recimo nastup hora „Rožanov“ gde se pojavljuju imena numera i njihovih autora, ali gledalac koji bi se kasnije uključio ne bi mogao da sazna o kojem horu se radi (dok nastup traje 30 minuta). Svakako treba pohvaliti autorstvo u priložima, jer se uočava trud i kreativnost u izradi priloga. Ovo se posebno odnosi na arhivske priloge koji pružaju utisak bogatstva ideja i postupka u doba o kojem

nemamo naviku da razmišljamo kao takvom – u pitanju je krizna 93', a izgledaju inventivnije od mnogih današnjih priloga.

4.2.

Emisiju „Културна панорама“ analizirali smo u toku 2007. godine, i ponovo sada, šest godina posle. Za ovo relativno kratko vreme primetno je da je emisija promenila termin početka, bivajući pomerena sa 11 časova na 12:30 časova, dakle na termin koji okuplja rusinske porodice na nedeljnom ručku. Istovremeno, nekada je ova emisija trajala pola sata, a sada traje sat vremena. Nekada je bila uređivana od strane novinara Mihajla Bindasa, koji je u međuvremenu otišao u penziju, a sada je uređivana i vođena od strane novinarkе Marije Tot. Veliki broj novinara je iz rusinske redakcije u međuvremenu otišao u penziju, što je izgleda ostavilo problem slabijeg pokrivanja veće količine radijskog vremena. Primer za ovo je učešće muzičkih numera u emisiji: 2007. godine bilo ih je 25%, a u sada analiziranoj emisiji ih ima 41%. S druge strane mnogo manje vremena odlazi na odjave, najave i špice (nekad 9%, a sada tek 90 sekundi – oko 3%). Muzički nivo je u međuvremenu opao – nekada je izbor muzike bio takav „da se pruži uvid u aktuelna muzička izdanja. Ovaj uvid dovoljno je širok da obuhvati kako tonove klasične muzike, tako i izvornu narodnu muziku, što emisiji daje muzičku raznovrsnost, a ipak na jedan nenametljiv način postavlja granicu između popularne muzike i one zahtevnije, koja se emituje u „Panorami“ (Keveždi, u: Valić, 2008:173). Ova raznovrsnost se bar po analiziranoj emisiji svela na šlagere. Slično je i sa novinarskim formama koje su siromašnije, tako da manji broj oblasti biva obrađen kroz „brže“ i „suvlje“ kratke vesti.

U skladu sa navedenim vidimo da je koncept emisije pretrpeo značajne promene u kratkom periodu. Emisija je i dalje koncipirana regionalno, ali se utisak regionalnosti gubi i pored spominjanja drugih lokacija osim Novog Sada. Stiče se utisak da „Panorama“ biva proizvedena delom agencijski, kroz kratke forme u segmentu „Mala kulturna hronika“. U tom smislu ona postaje informativna, ali gubi na dubini koja bi trebala da prati kulturni život. Informativna dimenzija ostaje naglašena i u nekima od intervjua: od tri intervjua u jednom se radi o impresijama posetioca sajma, a u drugom o produkciji izdavačke kuće. Njen sedmični karakter takođe se ne primećuje značajnije u analiziranoj emisiji – kao da ta vrsta ritma izostaje. Svakako da treba reći da se konačni zaključak ne može izvesti samo na osnovu jedne emisije.

Žanrovska struktura je takva da intervjui predstavljaju 29% ukupnog vremena. Sledećih 41% posvećeno je muzičkim numerama. Kratkim vestima posvećeno je 15%. Prilog sastavljen od biografije umetnika i arhivskog čitanja njegove poezije nosi 12%. Ostalih 3% su najave i odjave. Osiromašenje u odnosu na nekadašnju „Panoramu“ je značajno.

Učešće subjekata je takvo da u 6 slučajeva subjekat biva novinarka-urednica, a u 12 slučajeva

kulturni akteri. Upotreba rodno osetljivog jezika je evidentirana i to je pohvalno. S druge strane, zanimljivo je da su ženski subjekti uopšte gledano dva puta više prisutni od muških. Vrednosni kontekst subjekta je uglavnom neutralan, tj. nema ga. U jednom slučaju je novinarka kritički raspoložena prema neadekvatno reklamiranoj i zakazanoj predstavi, ali u kratkoj formi njena (opravdana) kritika se gubi. Pristup prema kulturi je naglašeni „mejnstrim“, pogotovo u muzičkom smislu, s tim što treba reći da mejnstrim naginjanje šlagerima biva više prisutno u redakciji nego kod publike.

Multikulturalnost je ostala prisutan segment u ovoj emisiji, gde bi prilog o susretu porodice Desanke Maksimović sa rusinskim piscima mogao biti primer interkulturalnog modela multikulturalizma.

4.3.

Javni servis Vojvodine prolazi kroz krizu, kojoj se novinari dovijaju na različite načine. Korišćenje arhivskog materijala kod TV redakcije programa na rusinskom jeziku osvežava program, ali istovremeno ukazuje na to koliko je i tad kad je bilo izuzetno loše, u vreme najveće ekonomske krize, rata i inflacije, bilo više sklonosti (i mogućnosti?) za eksperiment, alternativu, artizam. Kad bismo hteli da generalizujemo rekli bismo da se u to doba televizijskim programom izgleda stvarala kultura, a danas izgleda da se ona više prati. Čak i tako, pohvalno je što se snimaju muzički izvođači poput hora tada kad su dokazano na vrhuncu svojeg muzičkog potencijala, jer ovakvi kulturni sadržaji se lako gube ukoliko nisu arhivirani.

Pred radijskim urednicima i novinarima stoji težak zadatak. Znamo koliko je teško proizvesti kvalitetan program u trajanju od pola sata nedeljno, a u situaciji kad treba proizvesti jednočasovnu emisiju u udarnom terminu, u vreme kad i rusinska kultura zapravo tanji svoj programski potencijal, to biva višestruko teže. Produžetak vremena trajanja emisije i pomeranje termina u kontekstu slabijeg programskog potencijala izgleda da mora rezultovati slabijim medijskim izrazom. Ovde svakako odgovornost nije samo na autoru emisije, već i na svim pobrojanim faktorima. Jedan od najznačajnijih je kadrovsko slabljenje redakcija koje stare i rapidno se osipaju odlaskom zaposlenih u penziju, bez angažovanja novih ljudi. Naglašeno brzi informativni pristup nije ono što očekujemo od emisija o kulturi, pogotovo ako smo navikli na kompleksniji i višeslojniji medijski izraz, prisutan tek nekoliko godina ranije.

Literatura

1. Keveždi, Miroslav; Sklabinska, Milina; Dr Vujić, Aleksandra; Serenčeš, Žužana; Doc. Dr Dorđević, Ljubica (2011). *Nadležnosti nacionalnih saveta nacionalnih manjina – priručnik za*

nacionalne savete nacionalnih manjina. Beograd: OEBS, Ambasada SR Nemačke, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, državnu upravu i lokalnu samoupravu.

2. Ramač, Janko (2007). *Rusini u Južnoj Ugarskoj (1745-1918)*. Novi Sad: Vojvođanska akademija nauka i umetnosti.

3. *Rusini u Srbiji – informator* (2009). Novi Sad: NIU Ruske slovo, Zavod za kulturu vojvođanskih Rusina i Nacionalni savet rusinske nacionalne manjine.

4. Valić Nedeljković, Dubravka (2008). *Mediji o svakodnevici – monitoring javnog servisa Vojvodine i regionalnih televizija*. Novi Sad: Novosadska novinarska škola.

5. Valić-Nedeljković, Dubravka (2000). *Praktikum novinarstva*. Beograd: Poslovni sistem „Grmeč – „Privredni pregled“.

6. Vukmirović, Dragan (2008). *Opštine u Srbiji, 2007*. Beograd: Republički Zavod za statistiku Srbije.

7. Рамач, Янко (1993). *Кратка история Руснацох*. Нови Сад: Грекокатолицка парохия св. Петра и Павла.

8. Станковић, Владимир; Лађевић, Петар [припремили] (2004). *Етнички мозаик Србије према подацима пописа становништва 2002*. Београд: Министарство за људска и мањинска права Србије и Црне Горе.

IZVEŠTAJ MONITORINGA EMISIJA O KULTURI NA SLOVAČKOM JEZIKU

Vladimira Dorčova

Odgovorna urednica dnevnih novina na slovačkom jeziku „Hlas ludu“

1. Kontekst medija

1.1 „Súzvuky“ (Radio Novi Sad)

Program na slovačkom jeziku u okviru Radija Novi Sad se emituje na trećoj frekvenciji Radio Novog Sada. Slovačka nacionalna manjina svoje pravo na informisanje na maternjem jeziku u okviru pokrajinskog javnog servisa realizuje od samih početaka Radija Novi Sad, to jest od 29. 11. 1949. godine.

Akordi ili *Harmonični tonovi* (u slobodnom prevodu) (*Súzvuky*) kao centralna emisija o društveno-kulturnim temama sa akcentom na kulturu na slovačkom jeziku emituje se svakog četvrtka u nedelji u terminu od 15,05 do 17,00 časova.

1.2 „Spektrum“ (Radio-televizija Vojvodine)

Program na slovačkom jeziku u okviru Televizije Vojvodine emituje se na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine (RTV). Istorija slovačke redakcije na Televiziji Novi Sad (TVNS) spaja se sa počecima same televizije, jer 26. 11. 1975. TVNS počinje sa emitovanjem i to na pet jezika, između ostalih i na slovačkom.

Spektar (*Spektrum*) kao centralna emisija o društvenim temama na slovačkom nije tipična emisija iz culture – emisija iz kulture na slovačkom jeziku se zove *Kumštarenj*, i emituje se jednom mesečno, poslednjeg petka u mesecu u terminu od 21,00 časova i traje pola sata. Radi aktuelnosti, slovačka TV redakcija „koristi“ i emisiju Spektar da u njoj ponekad predstavi glavna dešavanja u kulturi, kao što je to bio slučaj sa monitorovanom emisijom. Spektar se emituje u okviru slovačke programske celine *Dobro veče Vojvodino* (20,00-21,30) svakog drugog petka u terminu od 20,30 časova i traje pola sata.

1.3 „Z nášho uhla“ (Radio Stara Pazova)

Iz našeg ugla (*Z nášho uhla*) kao centralna polučasovna emisija iz kulture na slovačkom jeziku Radija Stara Pazova se emituje svakog utorka u terminu od 20,00 časova.

Radio Stara Pazova svoj program emituje već više od 40 godina, od 1967. godine, i to i na srpskom i na slovačkom jeziku.

2. Analiza i komentari

Uzorak koji smo analizirali odnosi se na ove tri emisije i to:

Súzvuky: 24. 10. 2013.

Spektrum: 1. 11. 2013.

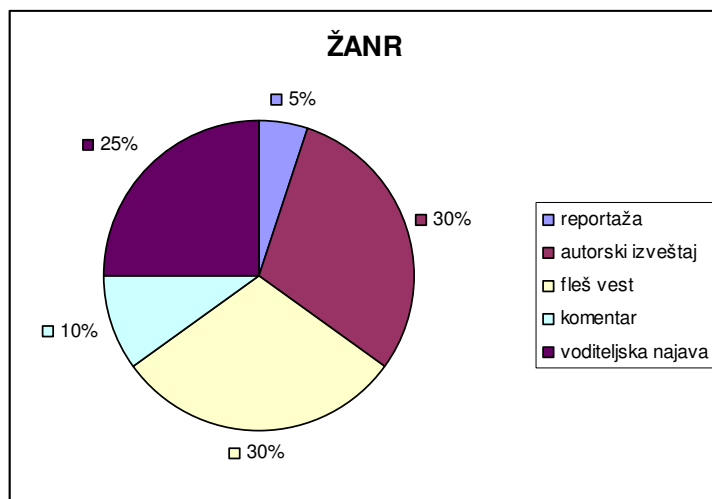
Z nášho uhla: 22. 10. 2013.

2.1 Upotreba rodno osetljivog jezika

Što se tiče upotrebe rodno osetljivog jezika, pravila slovačkog književnog jezika nalažu rodno razlikovanje u svim aspektima jezika, tako i nazivima zanimanja i sl., tako da možemo zaključiti da je upotreba ovog jezika stoprocentna.

2.2 Žanr

Žanrovski preovlađuju fleš vesti (6) i autorski izveštaji (6) (60%), kod kojih autorstvo nije poznatno u 9, slučajeva a poznato u 7, iako se kod dva priloga ne najavljuje autor, već se pominje autor u odjavi emisije (Radio Novi Sad). Što se tiče reportaža, zastupljena je jedna, ali treba imati na umu da TV emisija koju smo monitorovali je jedna reportaža u trajanju od pola sata.

Grafikon br. 1. Medijski žanr

U emisiji Radija Novi Sad nismo monitorovali jedan, prvi prilog, jer se tiče društveno-političke teme (poseta slovačkog ministra obrazovanja Srbiji).

Radijske emisije u velikoj meri koriste muzičke numere kao predahe – Radio Stara Pazova 2, dok Radio Novi Sad čak 14, ali treba imati na umu da „pazovska“ emisija o kulturi traje pola sata, dok „novosadska“ dva sata.

2.3 Tema

Slovački urednici su najviše pažnje posvećivali, kada je reč o priložima iz kulture, kojih je monitorovano ukupno 19, kulturnim događajima (10), festivalima – uglavnom muzičkim, ali ima i pozorišnih (5) kao i sajmu knjiga (3). Preostala dva „priloga“ se tiču najave emisije.

2.4 Prezentacija, povod, lokacija i autor

Od 19 priloga iz kulture, *povod* je u 17 primera bio aktuelni, a samo u dva je bila najava događaja. Što se tiče *lokacije* iz priloga o kulture, kako i dolikuje pokrajinskom javnom servisu ali lokalnom, glavnu ulogu igra Vojvodina – uglavnom druga mesta u Vojvodini (Stara Pazova 5, Kovačica 3, Selenča 2, Pivnice 1, Šid 1, Bački Petrovac 2, Kisač 1) i Novi Sad (1), dok se manje pominje Beograd (3 – u svakoj emisiji po jedan, to jest svaka emisija je imala prilog o Sajmu knjiga u Beogradu). U nekim priložima se pominje po više mesta. Bivše republike YU i druga mesta u Srbiji se i ne pominju.

Iako su elektronski mediji pri *prezentaciji* informacija specifični po mogućnosti uvođenja ekskluzivnih izjava aktera priloga, ipak se ova mogućnost ovde iskoristila samo u 8 priloga, dok u 11 priloga vest prezentuje voditelj ili novinar.

Što se tiče *autorstva*, i tu slovački program oskudeva – samo u 7 slučajeva priloga iz kulture je autor poznat, to jest u najavi ili odjavi se uvodi ime i prezime autora, dok se čak u 12 slučajeva ne navodi. Razlog tome je verovatno taj što redakcija pretpostavlja da slušaoci ili gledaoci već autore poznaju „po glasu“.

2.5 Subjekt, pol subjekta i predstavljanje subjekta

Zanimljivo je da u kategoriji subjekta uočavamo da su u najvećoj meri zastupljeni književnici, umetnici, ali s druge strane i direktori ustanova kulture kao nosioci nekih projekata. Konačno manje ili skoro uopšte nisu prisutni političari u priložima o kulturi – tek dva političara se samo pominju.

Što se tiče *pola* subjekta, možemo zaključiti da su polovi ravnopravno zastupljeni, a u smislu *predstavljanja subjekta*, subjekti ređe imaju priliku da kažu nešto (često i zbog toga što se radi o manifestaciji, instituciji i sl.) – oko 40% se oni čuju i vide, a u oko 60% se samo pominju.

2.6 Objekat, vrednosni kontekst objekta, vrednosni kontekst novinara prema prilogu

U kategoriji objekta imamo sličnu situaciju kao kod subjekta, jer i tu nalazimo u većini slučajeva nežive objekte u smislu nagrada, ocena, festivala i sl. (oko 60%), dok su umetnici u funkciji objekta priloga u 40% slučajeva.

Posmatrajući *vrednosni kontekst objekta*, ovaj odnos je pretežno pozitivan (oko 65%) i u ostalim

slučajevima pretežno neutralan (35%). Ovo je, što se tiče izveštavanja slovačkih novinara u Vojvodini i postao trend davno, da se izveštava samo afirmativno, skoro uvek bez doze kritičnosti, jer su u pitanju prilozima o nagradama ili manifestacijama koje organizuju ili su dobili predstavnici Slovaka.

Što se tiče *vrednosnog konteksta novinara prema prilogu* u vestima iz kulture se većinom ne iznosi kritičan sud: uglavnom je neutralan vrednostni kontekst (oko 60%), a tek u četiri priloga se „oseti“ pretežno pozitivan stav novinara prema temi, dok je u jednom slučaju i pozitivan i negativan podjednako.

2.7 Pristup kulturi i multikulturalizam u prilogu

Na relaciji *mejnstim* i alternativna kultura, pokrajinski javni servis kada informiše na slovačkom, uglavnom informiše u tradicionalnoj kulturi, u monitorovanom slučaju čak 100%.

Iako se najčešće hvalimo kako živimo multikulturalnost, ona baš nije prisutna u višejezičnom servisu građana – tek u nepunih 40% se ova pojava nagoveštava, ali ni u jednom prilogu nije dobila svoj pravi izraz. Mada smo u nedoumici da li u ovu kategoriju treba svrstati i pominjanje tzv. srpskih subjekta, jer pominjanje predstavnika drugih nacionalnosti, osim slovačke, nije bilo prisutno.

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

654.19:316.72(497.113)
316.774:008(497.113)

KULTURA kroz oko medija [Elektronski izvor] : izveštaj
monitoringa emisija iz kulture u vojvođanskim medijima /
Dubravka Valić Nedeljković ... [et al.]. – Novi Sad :
Novosadska novinarska škola, 2013

Način dostupa (URL) : <http://www.novinarska-skola.org.rs> –
Nasl. Sa naslovnog ekrana. – Opis zasnovan na stanju na dan:
22.01.2014.

ISBN 978-86-912419-4-0

1. Валић-Недељковић, Дубравка
а) Радио-телевизија Војводине (Нови Сад) – Културни
програм – Истраживања б) Култура – Масовни медији –
Истраживања – Војводина
COBISS.SR-ID 282884359